2023'e Doğru Türkiye'de Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Çalıştayı Sonuç Raporu

(02-04 Nisan 2021 Ankara)

2021 ANKARA

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI

©Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, 2021.

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayımcının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.
Yayımların fikri sorumluluğu ve imla tercihi yazarlarına aittir.
Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış metin, ifade, tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN: 978-605-74612-5-4

Editör
Doç. Dr. Yılmaz YEŞİL
Dr. Hasan EŞİCİ

İletişim Adresi:

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Erzurum Mahallesi Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci/ANKARA

Tel: 0 312 424 09 60 (8 Hat) Belgegeçer: 0 312 424 09 68

http://www.turkegitimsen.org.tr elmek: iletisim@turkegitimsen.org.tr

Sunuş

Dünyanın yaratılışından itibaren insanoğlu kendisini bir devinim ve gelişimin içinde bulmuştur. Bu süreç çevre ve iklim koşullarının zorlaması olabileceği kadar, insanoğlunun sahip olduğu aklın; onu daha güvenli, daha rahat ve daha sorunsuz bir hayata yönlendirmesi ile de ilişkilidir. İlk dönemlerde bireysel gelişim üzerine bina edilen ve fertlerin kendi ya da yakın çevresinin ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda gelişen bu süreç, insanlığın kuracağı uygarlıklar için düzenli bir gelişim talebini meydana getirmiştir. Bu talep neticesinde yırtıcı hayvanlarla başa çıkmak, çetin iklim koşullarında mücadele etmek, tabiatın anlık değişimlerine mukavemet göstermek, düşmanlardan kendilerine ve ortaya çıkarmış oldukları birikimleri koruyabilmek ya geliştirebilmek gibi ihtiyaçlara yönelik kendilerinin ve nesillerinin yetiştirilerek hazırlanmasını beraberinde getirmiştir. Bunun üzerine eğitim kurumu teşekkül etmiştir.

Eğitimin; bedene ve ruha, yetenekli olduğu (yetkinliği) mükemmelliği vermek, doğaya göre insan yetiştirmek gibi ifadelerle açıklansa da genel olarak topluma insan yetiştirmek olarak ifade edilmektedir. Bireylerin eğitilerek nitelikli ve donanımlı yetiştirilmesi toplumsal kalkınmanın da ana omurgasını oluşturmaktadır. Eğitimin yetiştirme ve yönlendirme olmak üzere iki ana misyonu olduğu görüşü hakimdir. Yetiştirme eğitme, ihtiyaç duyulan bilgilerin verilmesi iken yönlendirmede hem bilimsel hem de toplumsal olarak bireyin bilgi ve eğitimi birlikte kazanması amaçlanmaktadır. Bu denli önemli olan eğitim sistemi Türk devlet ve topluluklarının hayatlarının her alanında ana gündem maddeleri arasında yer almıştır.

Bunun en yakın örneğini bundan tam 100 yıl önce Türk bağımsızlık mücadelesi verilirken Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün toplamış olduğu Maarif Kongresi'nde görmekteyiz. Ülkenin ve milletin içinde bulunduğu durumu düzeltmenin, Türklüğü muasır medeniyet seviyelerinin üzerine çıkarmanın yolunun ancak eğitimle inşa edileceğini gösteren bu kongre yedi düvele karşı vermiş olduğumuz bağımsızlık mücadelemizin en çetin dönemlerinde gerçekleşmiştir. Biz de Türk Eğitim Sen olarak Türkiye Cumhuriyet'inin 100. Yılı ve sonrasına eğitimle hazırlanarak aydınlık ufuklara doğru milletimizi taşımak üzere hazırlık yaparak yol haritası önermek üzere 13-18 Temmuz 2021 tarihleri arasında "100 yıl sonra aynı ruh ve heyecanla 2. Maarif Kongresi'ni toplayacağız. Bu kapsamda alan uzmanlarıyla 10 çalıştay ve bir Büyük Öğretmen Kurultayı düzenleyerek kongre hazırlık çalışmalarını yurtiçi ve yurt dışı destekçilerimizle gerçekleştirmekteyiz.

Bu güne kadar; 22-24 Ocak 2021 tarihinde Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Gelişmeler Işığında Dijital Eğitim, 17-18 Şubat 2021 tarihinde Ahi Evran'ın Doğumu'nun 850. Yılı Anısına 2023'e Doğru Mesleki ve Teknik Eğitim, 26-28 Mart 2021 tarihinde 2023'e Doğru Türkiye'de Yüksek Öğretim çalıştaylarını gerçekleştirdik.

Bu gün aynı anda 2023'e Doğru Türkiye'de Temel Eğitim, 2023'e Doğru Türkiye'de Özel Eğitim, 2023'e Doğru Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri çalıştaylarını gerçekleştireceğiz. İlerleyen günlerde de gerek yüz yüze gerek çevrimiçi platformlar üzerinden 30 Nisan - 2 Mayıs 2021'de 2023'e Doğru Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme, 19-21 Mart 2021 tarihinde 2023'e Doğru Türkiye'de Din Eğitimi ve Değerler Eğitimi, 28-30 Mayıs 2021 tarihileri arasında 2023'e Doğru Türkiye'de Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi ve 28-30 Mayıs 2021 tarihinde 2023'e Doğru Türkiye'de Öğretim Programları ve Müfredat çalıştayları ile mayıs ve haziran ayında belirlediğimiz takvime göre Büyük Öğretmen Kurultayı'nın il ve ilçe kongreleri ayakların gerçekleştireceğiz.

Bu çalıştayın gerçekleşmesinde her türlü özveriyi ve desteği sunan başta Türk Eğitim-Sen'in yol başçısı Genel Başkanımız Sayın Talip GEYLAN olmak üzere Türk Eğitim-Sen Merkez Yönetim Kurulu'na, bütün teşkilat mensuplarımıza şükranlarımı sunuyorum. Çalıştayın gerçekleşmesinde iş birliği yapan ve bize logo desteği veren UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ'a; komisyonlarda görev alarak sorunları tespit edip değerlendiren, onlarla başa çıkılması için çözüm üreten eğitim çalışanı ile akademisyenler ve üyelerimize teşekkür ederim.

Cengiz KOCAKAPLAN
Türk Eğitim Sen Genel Başkan Yardımcısı

Açılış Konuşmaları

UAESEB VE TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL BAŞKANI TALİP GEYLAN'IN ÇALIŞTAY AÇILIŞ KONUŞMASI

Sayın UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı,

Sayın Genel Başkan Yardımcım,

Çok Kıymetli Bilim İnsanları,

Ekranları başından bizleri takip eden kıymetli meslektaşlarım,

Sözlerimin başında hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Hoş geldiniz sefalar getirdiniz. Bu çalıştayımızın hem Türk milli eğitimine hem de ülkemizin geleceğine hayırlar getirmesini cenabı Allah'tan niyaz ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, 2. Maarif Kongresi kapsamında bir çalıştay daha düzenliyoruz. Biliyorsunuz, eğitim kamoyu da çok iyi hatırlayacaktır, 22-24 Ocak'ta ilk çalıştayımızı Dijital Eğitim Çalıştayı olarak düzenlemiştik. Akabinde 17-18 Şubatta Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayını tertip ettik. 19-21 Mart 2021'de Din Eğitimi ve Değerler Eğitim Çalıştayı ile devam ettik. Daha sonra 26-28 Mart'ta da Yükseköğretim Çalıştayını tertip etmiştik. Bugün de inşallah Temel Eğitim Çalıştayı- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Çalıştayı ve Özel Eğitim Çalıştayı olmak üzere, üç çalıştayı aynı anda yapıyoruz. Tabi aynı anda yapmamızın amacı şu: alanların birbirine yakın olması itibariyle hem görüş alışverişinde bulunulabilsin; hem de siz değerli meslektaşlarımız, siz değerli bilim insanlarının alanlara özgü çalışmalarda bir birine destek olmasıdır. Siz kıymetli bilim insanlarının ve eğitim ordumuzun kıymetli mensuplarının özverili çalışması ile bugün ve yarın üç çalıştayımızı da tamamlayacağız.

Türk Eğitim Sen olarak çalıştayımızı 2. Maarif Kongresi kapsamında düzenlerken 2023 vurgusu yaptık. Malumunuz 2023 devletimizin 100. yıl dönümü. Eğitim kamuoyu çok iyi hatırlayacaktır, 1. Maarif Kongresi 15 Temmuz 1921'de toplanmıştır. Bu tarih, henüz cephede milletimizin varoluş mücadelesini hala en kesif şekilde devam ettirdiği bir tarihtir. Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk, bu kongreyi 15 gün olarak planlamıştır lakin savaş koşullarının yoğunlaşması nedeniyle kongre bir haftada tamamlanmak durumunda kalmıştır. Hani Atatürk'ün bir sözü var ya *"Bir millet savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler kazanırsa kazansın, irfan ordusu olmazsa o savaşların sonuçları kalıcı olmaz."* İşte bundan dolayı bir yandan cephe de savaş devam ederken bir yandan Atatürk irfan ordusunu Ankara'da topluyor. 15 Temmuz 1921'de toplanan 1. Maarif Kongresi 1923'te, yani cumhuriyetimizin, son devletimizin kuruluşuna, ilanına giden yolun taşlarını döşüyor. Türk devletinin banisi Atatürk eğitime bu kadar ehemmiyet atfediyor. Eğitime bu kadar değer veriyor. O tarihten sonra Maarif Kongresi adı altında ikinci bir toplantı

yapılmadığı kayıtlarda görülmektedir. Bu kadar kapsamlı olmasa da; Heyet-i İlmiye adı altında beş-altı toplantı daha yapılıyor, akabinde biliyorsunuz Milli Eğitim Şuraları adı altında cumhuriyet tarihi boyunca toplantılar devam ediyor ki en son 2014 yılında yapılan toplantıdan sonra böyle bir faaliyet de icra edilmemiştir. Bu kadar büyük ve tarihi bir misyonu üstlenmek ve böyle bir etkinliği gerçekleştirmek çok şükür ki bize nasip oluyor. 2. Maarif Kongresi'ni Türk Eğitim Sen topluyor. Ne zaman 13-18 Temmuz 2021 tarihinde. Yani 1. Maarif Kongresi'nin 100. yıl dönümünde. 2. Maarif Kongresi'ni Türkiye sevdalısı öğretmenler, Türkiye sevdalısı eğitim çalışanları, Türkiye sevdalısı bilim insanları ile toplayacağız değerli arkadaşlar. Bizim çok gurur duyduğumuz bir proje bu. Şimdiden bugüne kadar ki bütün çalıştaylarımızda 2. Maarif Kongresi'ne kadar sürecek olan bütün çalışmalarda emek verecek bütün bilim insanlarına huzurunuzda, sizlerin şahsında teşekkürlerimi arz ediyorum. Allah hepinizden razı olsun.

Değerli arkadaşlarım her biriniz benden çok daha iyi biliyorsunuz, eğitim bir toplumun topyekûn kalkınmasının itici gücü, taşıyıcı unsuru değil mi? Bir toplum her alanda kalkınacaksa o toplumda iyi eğitilmiş bireylerin ekseriyeti oluşturması gerekiyor. İşte bu anlamda biz Türk Eğitim Sen olarak ülkenin topyekûn kalkınmasına, iyi eğitilmiş insan gücünün oluşmasına katkı sağlamak amacıyla gayret ortaya koyuyoruz. Bundan dolayı da bugün burada açılışını yaptığımız üç çalıştayımızı bu gayretin somut işlerinden birisi olarak görüyoruz.

Burada bir kez daha sizlerin ve mesuliyet sahibi yöneticilerin takdirine sunmak istiyorum. Değerli arkadaşlarım eğitimle alakalı kararlar alınırken sizin de önerdiğiniz gibi "ben yaptım, oldu" mantığıyla olmaz. Bunun olumsuz sonuçlarını daha önce defaten bu toplum yaşadı. Maalesef eğitim hayatımız bunun zararlarını defaten gördü. Hatırlayın, çok eskiye gitmeye gerek yok 1998 kesintisiz eğitime geçtiğimiz dönemler. Katsayı engeliyle mesleki eğitimin öldürüldüğü yıllar, değil mi? Akabinde çok değil 2014'te 4+4+4 yeni eğitim modelinin getirildiği yılları hatırlayın. Hiç kimseye sormadılar. Hiç kimseye derken sizlere sormadılar. Sahada eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenlere, çalışanlara sormadılar. Eğitim bilimcilere, bilim insanlarına sormadılar. Tamamen siyasi ya da ideolojik kaygılı hedeflerle eğitim sistemiyle oynadılar. Cumhuriyet tarihinde 79 Milli Eğitim Bakanı gelmiş geçmiş değerli arkadaşlarım. Ortalama görev süresi ne kadar biliyor musunuz? 14 ay. Sadece şu an muhatap olduğumuz iktidar döneminde 7 kez Milli Eğitim Bakanı değişmiş. Sayın Ziya Selçuk biliyorsunuz 7. Milli Eğitim Bakanımız. Tabi Sayın Ziya Selçuk'un eğitimci olması bizi mutmain ediyor. Ancak öyle Milli Eğitim Bakanları gördük ki geçmişte, eğitimle alakası öğrenci velisi olmaktan öteye geçmemiş, böyle Milli Eğitim Bakanlarıyla, eğitim çalışanları, bilim insanları ve eğitim sistemi muhatap oldu maalesef. Sanırım bu güne kadar yaşanan sorunların temel iki nedeni vardı. Birincisi eğitimin eğitimcilere bırakılmaması, İkincisi eğitim sistemiyle uğraşırken yine eğitimcilere danışılmamasıydı. Masa başında alınan kararlarla eğitim sisteminin kurgulanmasıydı. Düşünebiliyor musunuz? Sadece bu iktidar döneminde 4 kez liselere giriş sistemi değiştirildi. Eğitim yap-boz tahtası mıdır? Yapalım

olursa yürürüz olmazsa değiştiririz. Böyle yürür mü? Yürümüyor işte. Yürümedi. Bugün yaşadığımız problemleri görüyoruz. Dolayısıyla bizim talebimiz beklentimiz hep şudur, Türk Eğitim Sen olarak, eğitim sürecinin bir paydaşı olarak kamu yönetiminden eğitim yönetiminden beklentimiz şudur: Sistemle oynarken, sistemi kurgularken lütfen eğitimcilerle, eğitim bilimcilerle ve eğitimin paydaşlarıyla istişare halinde olun. Değerli arkadaşlarım, işte bu gün katkı sunduğunuz, siz dinleyicilerin ilgiyle takip ettiği bu çalışmalar, eğitim sürecinin önemli bir paydaşı olarak Türk Eğitim Sen'in hem eğitim sistemine hem eğitim yöneticilerine katkısı olsun diye yapılıyor. İnşallah muhataplarımız bunlardan faydalanır.

Ben hatırlıyorum 4+4+4 sistemi gündeme geldiğinde, yapmayın etmeyin dedik. Mesela ilkokul eğitimi 4 yıla düşürüldü değil mi? Bu ülkenin cumhuriyet tarihi boyunca hatta cumhuriyet tarihinden daha eski bir 5 yıl ilkokul tecrübesi var. Öğretmen yetiştirmemiz, eğitim sistemimiz, müfredatımız, ders materyallerimiz hepsi buna göre kurgulanmış. Hangi gerekçeyle ilkokul eğitimini 4 yıla düşürüyorsunuz? Bu konu şu an tartışılıyor biliyorsunuz. Yeniden 5 yıla çıksın mı çıkmasın mı bu tartışılıyor. Dedik ki yapmayın etmeyin bakın 5 yıldan 4 yıla düşürürseniz 42.500 öğretmenimiz norm fazlası olacak, dedik. Zamanın milli eğitim bakanı ve zamanın bir milli eğitim bakanının paralelinde pozisyon alan bir sendika bizi suyu bulandırmakla itham ettiler. Yalan söylüyor Türk Eğitim Sen, dediler. Ama aradan biraz zaman geçti, 5 yıllık ilkokul eğitimini 4 yıla düşürdük. 42.500 sınıf öğretmeni norm fazlası oldu. Ne yaptık yan alan diye bir şey icat ettik, branş dersi. Bu alana geçerek mesleğini devam ettirmek zorunda kalan öğretmen arkadaşlarımızın önemli bir kısmı hem kendileri mutsuz olduklarını defalarca dile getirdiler hem de öğrencilerimize katkı sunmakta zorlandıklarını samimiyetle ifade ettiler. Üç büyük yanlış vardır bizim öğretmen istihdamında geriye baktığımızda, bu 40 yıllık geçmişimizde. Birincisi o 1978-79'da 45 günlük kurslarla öğretmen ataması, hatırlayın. İkincisi 90'lı yılların ilk yarısında, hiçbir şey olamazsam öğretmen olurum, mantığıyla açık öğretim fakültesi mezunlarının dahi öğretmen yapmış olmamız. Aynı şekilde ziraat mühendislerini de bu kapsamda öğretmen olarak atadık değerli arkadaşlar. Başka alanlardan mezun olan lisans mezunlarını öğretmen olarak istihdam ettik. Üçüncü büyük darbe de işte 4+4+4'e geçtiğimizde 42.500 öğretmenimizi yan alan adı altında branşlarını değiştirerek sınıflara soktuğumuzda yaptık değerli arkadaşlar. Bunların nedeni neydi? Bunların nedeni sizlerle, eğitimin paydaşlarıyla, eğitim bilimcilerle, eğitimin uygulayıcılarıyla, eğitim yönetiminin, kamu yönetiminin istişare etmemesinden kaynaklanmıştır. İşte bizim talebimiz artık bunların olmaması kıymetli arkadaşlarım. Madem bir değişiklik düşünüyorsunuz, bir sorun, bir bilene sorun, işte bilenler burada. Onlar gelip sormasa da biz bu yaptığımız çalışmayı onlara takdim edip, uygulayıcıların bilgisine sunarak tarihe not düşme ve Türk eğitimine doğru öneriler sunmak amacındayız.

Eğitim bilimcilerinin en çok tartıştığı hususlar arasında eğitimde yönlendirme gelmektedir. Eğitimde yönlendirme meselesi eğitimin her kademesinde esas ve öncelikli olması gereken bir süreçtir. İşte bu süreci yürüten temel unsur, psikolojik

danışma ve rehberlik hizmetleridir. Bu konuda eksiğimiz olduğunu düşünüyorum. Biz hala birçok okulumuzda maalesef yeterli rehberlik hizmetini sunamıyoruz. Neden? Çünkü bu hizmeti sunacak kadro başına düşecek öğrenci sayısı maalesef çok yüksek. Eğitim de başarı arzuluyorsak hiçbir işte "mış" gibi yapmamalıyız değerli arkadaşlarım. Ülkemiz her alanda sıçrama istiyorsa, 2023 vizyonuna eğer ulaşmak istiyorsak, her alanda olduğu gibi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde de öğrencilerimizi her kademede desteklemeliyiz. Onları doğru yönlendirilmeli ve "mış" gibi yapmadan, yeterli kadro tahsis ederek sağlam adımlarla gitmeliyiz. Bu faaliyetler okul öncesinden başlayarak yapılmalı. Şu anda okul öncesinde maalesef psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çok eksik. Bu problem okul öncesi dâhil olmak üzere eğitimin her kademesinde görülmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini sunacak yeterli sayıda kadronun mutlaka tahsis edilmesiyle bu sorunun çözümüne eğilinmelidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri pek tabidir ki sadece yönlendirme değil psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri o çağda öğrencilerimizin sıkıntılarını çözmesi, kendi kapasitesinin farkına varması, karar alma kabiliyetinin gelişmesi gibi birçok alanda öğrencilerimizin kişisel gelişimi ve karakter gelişiminde de çok özenli bir etkendir. Bu açıdan bizim MEB'den eğitim yöneticilerinden beklentimiz mutlaka psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin kâmil anlamda sunulabilmesi için yeterli kadronun tahsis edilmesidir. Bu arada bir noktaya dikkat çekmek istiyorum. Yaklaşık 2 yıl önce yapılan bir yönetmelik değişikliği vardı. O zaman eleman tanımı çok tartışılmıştı. Okullarımızda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sadece ve sadece bunun eğitimini almış kadrolarla yapılmalıdır. Biz geriye bıraktığımız 8- 10 yılda değerler eğitiminde de aynı tecrübeyi yaşadık, biliyorsunuz. MEB sözde çeşitli STK'larla bir takım protokoller imzalayarak "Değerler Eğitimi" adı altında okullarımıza pedagojik formasyonu olmayan, mesleği eğitimcilik olmayan, nereden beslendiği meçhul "bazı tipler" soktular. Biz o zaman da demiştik. Her defasında söylüyoruz. MEB'in çocuklarımızın değerler eğitimi konusunda kaygılı olmasını, bu konuda gayretkeş olmasını takdir ediyoruz, olumluyoruz, destek oluyoruz ancak MEB bunu sadece ve sadece okulun öğretmeni vesilesiyle yapmalıdır.

Bakın biz hep söylüyoruz, ben defalarca görüşmelerimde ve programlarda dile getirim. 15 Temmuz 2016'da büyük bir felaketle bu ülke karşı karşıya kaldı. Bu ülkeyi 15 Temmuz felaketine sürükleyen temel nedenlerin başında, özellikle eğitimde kamusal alanın mensubiyetler üzerinden tanzim edilmiş, tahsis edilmiş olması geliyor. Bu ülkenin artık yeni 15 Temmuz'lar yaşama lüksü yoktur. Değerler eğitimi adı altında ya da rehberlik hizmetleri adı altında, nereden beslendiği meçhul olan, formasyonu olmayan, başka kaygılar taşıyan kişi ve kuruluşlar okullara sokulmamalıdır. Hem değerler eğitimi, özellikle ve önemle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, sadece ve sadece bunun eğitimini almış ve sadece devlete sadakat gösteren, başka kaygılarla bezenmemiş olan eğitimcilerle yapılmalıdır, diyoruz. Bu konuda önemle ve özellikle durulmalıdır, büyük ihtimalle çalıştayımız da bu göz önüne alınarak yapılacaktır. Rehberlik Çalıştayımızda değerli arkadaşlarımın ele alacakları konular 13 başlık altında toplandı. Bunlar; Psikolojik Danışma ve

Rehberlik Hizmetlerinde Yönetim, Mevzuat ve Politikalar, PDR Hizmetlerinin Evrimi Eğitim Sisteminim Sorunları ve PDR Hizmetlerine Yansımaları, PDR Hizmetlerinde Teknolojik Kullanımlar ve Dijital Süreçler, Gençlik Sorunları ve Çözümlerine Yönelik Projeksiyonlar, Problem Alanlarındaki Değişim, Veriye Dayalı Eğitimde PDR Hizmetlerinin Niteliği, Okul Güvenliği ve PDR Hizmetleri, Karakter ve Değerler Bağlamında PDR Hizmetleri, Dezavantajlı Gruplar, Eğitime Erişim, Okul Terki, Okulun Toplum Temelli Ruh Sağlığı Hizmetlerindeki Rolü, Geleceğin Meslekleri ve iş Dünyasındaki Değişimler ve Mesleki Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri ve PDR Hizmetlerinde Bireyi Tanıma Sorun ve Çözüm olmak üzere 13 başlık olarak belirlenmiştir. Ben iki gün boyunca bu çalıştayımıza emek verecek siz kıymetli bilim insanlarına ve meslektaşlarıma teşekkür ediyorum. Allah hepinizden razı olsun ama son kez bir çağrı yapmak istiyorum.

Biliyorsunuz değerli arkadaşlarım bu Covid-19 riski son günlerde hem vaka sayılarında hem ağır hasta sayılarında hem de maalesef vefat sayılarında çok artış gösterdi ki dün itibariyle 40 bini geçti günlük vaka sayısı. Biz gün geçmiyor ki Türkiye'nin dört bir yanından bir meslektaşımızın vefat haberini, hastalık haberini almayalım. Buradan kasım ayının son haftasından beri yaptığım gibi çağrıyı yinelemek istiyorum Sağlık Bakanlığı'na, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu'na lütfen öğretmenlerimiz başta olmak üzere bütün eğitim çalışanlarının aşılanması sürecini bir an önce başlatalım. Bakın önceki gün Sağlık Bakanı'nın açıklamasına göre 2.8 milyon Alman menşeli BioNTech aşısı gelmiş durumda. Lütfen eğer biz yüz yüze eğitimi devam ettirmek istiyorsak öncelikle eğitim çalışanlarını Covid- 19 riskinden korumamız lazım. Bunun da şöyle okunması lazım diyorum. Eğitim çalışanlarını Covid- 19 riskinden korumak demek aslında toplumun bütününe, toplumun geneline yönelik bir tedbir anlamına gelir. Çünkü bu ülkede sadece okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lisede resmi ve özel okullarda 18 milyon öğrenci var. Yani 83 milyonda 1 tane hane yoktur ki eğitimle, öğrenciyle okulla şu ya da bu şekille ilişkili ya da ilintili olmasın. Dolayısıyla eğitim çalışanlarını korumak demek aslında bütün toplumun sağlığını korumaya yönelik atılacak önemli adımlardan birisini oluşturmaktadır. Bu vesileyle bir kez daha sağlık yönetimine, Sağlık Bakanlığı'na seslenerek eğitim çalışanlarının aşılanma programının bir an önce başlatmasını talep ediyorum. Değerli arkadaşlarım, sözlerimi tamamlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sizleri ve bizleri ekran başında izleyen bütün meslektaşlarımı saygı ile selamlıyorum. Hepinize çok teşekkür ediyorum. Allah sizlerden razı olsun. Sağ olun var olun.

Talip GEYLAN
Türk Eğitim Sen ve UAESEB
Genel Başkanı

UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU BAŞKANI SAYIN PROF. DR. M. ÖCAL OĞUZ'UN ÇALIŞTAY AÇILIŞ KONUŞMASI

Türk Eğitim Sen'in Sayın Genel Başkanı,

Değerli Üyeleri,

Saygıdeğer Katılımcılar,

Hepinizi UNESCO Türkiye Milli Komisyonu adına saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Öncelikle böyle bir duyarlılığı gösterdiğiniz için hepinizi kutluyorum. Uluslararası bir teşekkül olan Birleşmiş Milletler'in eğitimden sorumlu bir kurumu olan UNESCO'nun Türkiye'deki Milli Komisyonu'nun yöneticisi olarak tüm yönetim kurulumuz adına da sizlere teşekkürümü ifade etmek istiyorum. Bu çalıştay çerçevesinde gündeme getirilen konular da daha önceki çalıştayda gündeme gelen konular gibi gerçekten insanlığın ve ülkemizin tabi kalkınması için önemli temel noktaları oluşturuyor. Şöyle ki burada gündeme gelecek konular içerisinde temel eğitim UNESCO'nun eğitim programı açısından en öncelikli konu. Çünkü UNESCO'nun biliyorsunuz beş alanı var; eğitim, sosyal bilim, doğa bilimleri, kültür ve bilgiyle iletişim. Bu beş alanın sağlıklı yürüyebilmesi için birinci sıradaki eğitimde "Herkes İçin Eğitim" diye başlanan süreçte önemli bir noktaya gelindi yani temel eğitim dünyada insanlara büyük oranda verildi. Bu, okur-yazarlık oranının yükseltilmesi, kültürel farkındalık oranlarının yükseltilmesi ve nihayet çevreyle sağlıklı diyalog kurabilir insanların oluşturulması anlamına geliyor. Bu çerçevede, bu hizmet büyük oranda dünyada farkına varıldı ama artık sadece okuryazarlık düzeyinde bir temel eğitim programı mümkün görülmemektedir. Çünkü yetişkinlik çağı gittikçe aşağı doğru iniyor. Yani hayata atılmak ya da bilgiyi kolay edinmek gibi açılardan insanlar, gençler erken yetişiyorlar. Bu bakımdan da mesleki tercihlerini mesleki yönlendirmelerini daha erken dönemde edinmeye başlıyorlar. Hal böyle olunca temel eğitimin bu yönü daha farklı bir önem kazanmaktadır. Bu yönden de temel eğitim politikalarının konuşulacağı bu toplantıda gerçekten temel eğitim politikaları neler olmalı konusunda UNESCO'nun çok önemli bir deneyimi var, yani büyük bir deneyim havuzu var. Oradan meslektaşlarımızın hocalarımızın yararlanarak çeşitli çıkarmalar yapmalarının faydasına inanıyorum. Öbür yandan UNESCO açısından önemli ikinci konu ki yine toplantınızda gündeme getirildiği için ben de telaffuz ediyorum: değerler eğitimi ile ilişkili konular. Gerçekten bizim değerler dediğimiz şey aslında yüzyıllar, bin yıllar boyunca dededen toruna, nineden toruna, babadan anadan oğula-kıza, akrana yüzyıllar boyunca sözlü kültür ortamlarında yaşantımızın içerisinde; düğünde, dernekte, bayramda seyranda "biziz" dediğimiz, kültür

dediğimiz, bizim varlığımız, kimliğimiz, aidiyetimiz budur, dediğimiz bütün mevzuyu içermektedir. Dolayısı ile de UNESCO bunu "kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması" diye tanımlıyor. Bu bakımdan hem eğitimle hem de kültür koruma programları ile ilişkili bir husus olarak değerlendirilmektedir. İkinci alanda da özel eğitim de dünya ve insanlık açısından gerçekten önemli bir konu. Özel eğitimi, bütün dezavantajlılarıyla ya da avantajlılarıyla yani üstün zekâlılarla bütünleşik olarak düşünmek lazım. Bugün biliyorsunuz aynı zamanda otizm farkındalık günü. Ben bu vesileyle çalıştayın bu gününde böyle özel eğitimin gündeme gelmesini otizmlilerle ilgili bir duyarlılık olarak da tarihe not etmek istiyorum. Aynı toprağın, taşın yüzlerce metre altındaki bir altın cevherini çıkarabilmek için harcadığımız enerjinin, paranın, kaynağın ne kadar fazla olduğunu düşündüğümüzde çok zeki gençlerin sayın başkanın biraz önce veciz bir şekilde söylediği gibi; üstün yetenekli ve iyi eğitilmiş gençlerin altından ne kadar değerli olduğunu bir kez daha anlamış olacağız.

Hiçbir insan maddi bir değerle kıyaslanamaz, her hâlükârda onlardan daha değerlidir. Günümüzün gelişen dünyasında insan potansiyelimizin ne denli değerli olduğunu dolayısıyla asıl yatırımı oraya yapmamız gerektiğini bir kez daha anlamış olduk. Bir kez daha ifade etmeliyiz ki asıl yatırımın, öncelikli yatırımın, insana olması gerektiği ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklarımızın bu anlamda hem üstün zekâları itibariyle hem de yardıma ihtiyaçları düşünüldüğünde özenle planlanmalıdır. Özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin bu noktayı nazarda değerlendirilmeleri UNESCO'nun pek çok programıyla da örtüşmektedir. Mesela sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sekizincisi insanlığa yaraşır iş ve istihdam bölümünü içermektedir. Bu durum özel eğitimlilerin mesleki formasyonlarıyla, yetenekleriyle doğru orantılı yerlerde istihdamını hem kendileri için hem de ülkeleri ve insanlık için çok önemli kılmaktadır. Hakeza üçüncü bir gündem konusu olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık konusu da gerçekten insanlık için değer arz etmektedir. Bu gün başlatacağımız üç farklı çalıştayda sayın başkanın ifadesindede anlaşılacağı gibi epeyce bir alt başlığın olduğunu biliyorum. Şu anda bizim gerçekten gençlerimizin çocuklarımızın psikolojik danışmanlık olsun rehabilite edilmeleri olsun onlara yapılacak rehberlikler olsun ciddi anlamda böyle bir duyarlılığa ihtiyaçları bulunmakta. Çünkü bugün dünyada sakinleştirici olarak bilinen depresyon ilacı diyebileceğimiz; pek çoğu tıbben onaylanmış da olsa doktorlar tarafından veriliyor olsa da bunları kullanan çocuklarımızın yaş ortalaması her geçen gün aşağı doğru düşerek psikolojik sorunları olan çocuklar sayısı dünyada artmaktadır. Özellikle gelişmiş kentlerde, dünyanın büyük kentlerinde ve toplumlarında bu psikolojik sorunları aşamayan çocukların insanlar arasında kendilerine, ailelerine, çevrelerine verdikleri zararları her gün basın yoluyla öğreniyoruz. Böyle kriminal suçla ilgili unsurların sayısı giderek artacakmış gibi görünüyor. Bu bakımdan da bizim sağlıklı bireyler yetiştirmemiz için rehberlik çalışmalarına psikolojik danışmanlık çalışmalarına çok önem vermemiz gerekiyor.

Aynı zamanda da çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesini sağlamak, sürdürülebilir kalkınmanın 3.hedefi olan sağlıklı bireyler hedefine uygun, öbür yandan da bütün bu üç programda yani temel eğitimde, özel eğitimde ve psikolojik danışmanlıkta yine sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden onuncusu olan eşitsizliklerin azaltılması ile ilgili çocuklara sosyal devletin; sosyal devlet olmanın gereğini yerine getirerek, eğitime erişim eşitsizliği gibi pek çok noktada da yine sürdürülebilir kalkınma hedefleri konulmuştur. Biz bu sürdürülebilir kalkınma hedeflerini UNESCO olarak 2015 yılında, önce Birleşmiş Milletler'de onaylayarak sonra UNESCO'da kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bütün bu süreçlerde hem önceki hem de şu andaki mevcut kurumlarıyla uygulama ve kararlarıyla gelişmeleri takip etmektedir. Bu durum insanlığın ortak hakkı olarak görülmektedir.

Diğer yandan da şunu söyleyeyim, UNESCO'nun kültür programlarında somut olmayan kültürel mirasın korunması başlıklı bir sözleşme bulunmaktadır. Bu sözleşmede kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarımı ön görülmektedir. Biz de devlet olarak buna tarafız. İşte değerlerle ilgili programlar içinde kısmen bu kapsama dâhil olmaktadır. Soyut bir değer anlatımı çok kavratıcı olmayabiliyor ama somut bir ifadeyle karşılaştığı zaman mesela saygı gibi sevgi gibi diğer pek çok kavram bizim milli kültürümüzle ilişkili olan değerler gibi pek çok konuyu alt alta yazdığımızda çok kavratıcı olmayabilirken; somut örneklerle onları gösterdiğimizde bu somut örmekleri de kültürel miras dediğimiz toplumun geleneksel yaşantılarından aldığımızda çok kolay anlaşılabilmektedir. Bir başka husus da kültürel çeşitlilik denilen bir kavram vardır. UNESCO'nun bu anlamdaki gayesi kültürel ifade çeşidini, kültürel mirasımızı çocuklarımızın temel eğitim politikaları içerisinde öğrenmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda UNESCO şunu söylüyor "her devlet kendi toprağı üzerindeki mirası insanlığın çeşitliliği adına korumalıdır". Dolayısıyla biz Türk kültürünü korurken burada aynı zamanda insanlığın çeşitliliği için hizmet etmiş oluyoruz. Bu bakımdan da medyanın olumsuz etkilerinden, eğitim müfredatının kentleşmeyle bağlantılı olarak kırsalda kalan ama kent kültürünün içerisine mekân sorunları nedeniyle, eğitim sorunları nedeniyle, müfredat nedeniyle aktarılamayan, hani derler ya dedelerimizin ninelerimizin, büyüklerimizin "aa biz bunu bilirdik, yapardık ama çocuklar şu anda bilmiyorlar" gibi örnekleri; onların bilmemelerinin büyük bir oranda nedeni, eğitim sistemiyle ilgili olarak, kentli kültürü oluşturmamızdır. Okul dışına çıkarılan, hayatın dışında kalan çocuklar bu kültürel mirasa yabancı kalıp öğrenememekte ve belirli bir süre sonra bunlar yok olmaktadır. Bu bakımdan da temel eğitimde bizim dil öğretimiyle birlikte kültür öğretimini kültür eğitimini de hedef almamız gerekmektedir. Zira dünyanın popüler kültürü dediğimiz, kitle kültürü dediğimiz kültürden çocuklarımız sargın öğrenme dediğimiz rastlantısal öğrenme alanında medyadan, internetten, telefondan şuradan buradan pek çok şekilde kolay haberdar oluyorlar ve onları bir anlamda benimsiyorlar. Ama

kendi kültürleri, içine doğdukları kültürle kentsel kurgu içerisinde eğitim sisteminde veya gündelik hayatlarında pek çok değer yer alamadığı için unutulup gidiyor. Bu bakımdan ben her üç başlığın da hem Birleşmiş Milletler'in ortak aklın ürettiği sürdürülebilir kalkınma hedefleri hem de kuruluşundan beri eğitimin, kültürün mirasın korunması, insanın değerliliği nazarında edinilmiş UNESCO deneyimleri açısından son derece yerinde başlıklar taşıdığını görüyorum. Bu çerçevede gerçekten bütün bu hayatın zorluklarına rağmen buluşmanın zorluğu, salgının zorluğu, gün geçtikçe hem dünyada hem de bizde artan oranların tehlikeli yükselişi ve sair nedenlere rağmen sizin böyle bir toplantıyı yapıyor olmanızdan ötürü hepinizi minnetle, saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimi burada bitirirken önceki toplantılar gibi bu toplantının da başarılı ve nitelikli sonuçları olacağını ümit ediyorum. Dilerim ki bütün sendikalarımız, bütün eğitim kurumlarımız bu duyarlılık içerisinde oluşan verileri, bilgileri karşılıklı paylaşarak bu deneyim ekseninde Türkiye'nin refahı nihayetinde de insanlığın geleceği için kullanabilirler. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Prof. Dr. Öcal Oğuz
UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı

İçindekiler:

"İyi Oluş ve Kültür Ekseninde PDR Hizmetleri" 23

1. Türkiye'de PDR Hizmetlerinin Yönetimi Mevzuat ve Politikalar 25

2. PDR Hizmetlerinde Teknoloji Kullanımı ve Dijital Süreçler 35

Çevrimiçi Psikolojik Danışma / Grupla Psikolojik Danışma ve Psikoeğitim Grupları 37

Metin Temelli Uygulamalar 39

Artırılmış Gerçeklik ile İlgili Uygulamalar 39

Mobil Uygulamalar 40

Blok Zincir 41

Veri Toplama ve Veri Analizi Uygulamaları 41

Ülkeler Arası Bağlantılar ve Yenilikçi Çalışmalar 42

Dijital Teknolojiler ve Bireylere Etkileri 42

Uzaktan Eğitim Sürecinde PDR Hizmetleri 43

Veriye Dayalı Eğitimde PDR Hizmetlerinin Niteliği 44

3. Gençlik Sorunları ve Çözümlerine Yönelik Projeksiyonlar 45

4. Bir Kurum Olarak Ailenin Güçlendirilmesi ve PDR Hizmetleri 49

5. Karakter ve Değerler Eğitimi Bağlamında PDR Hizmetleri 53

6. Okul Güvenliği, Dezavantajlı Gruplar, Eğitime Erişim, Okul Terki 57

7. Okulun Toplum Temelli Ruh Sağlığı Hizmetlerindeki Rolü 59

8. Geleceğin Meslekleri, İş Dünyasındaki Değişim, Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri..... 65

21. Yüzyıl ve Kariyer Gelişimi: Değişim ve Uyum Sağlama 65

Kariyer Hedeflerinin Belirlenmesi..... 65

Kendini Tanıma ve Keşfetme 66

Yeterlik/Beceri Gelişimi 66

2023'E DOĞRU TÜRKİYE'DE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ÇALIŞTAYI KATILIMCI LİSTESİ

Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş

Prof. Dr. Yaşar Özbay

Prof. Dr. Hikmet Yazıcı

Prof. Dr. Galip Yüksel

Prof. Dr. Kemal Öztemel

Doç. Dr. Mehmet Akif Karaman

Doç. Dr. Ramin Aliyev

Doç. Dr. Kemal Baytemir

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Hakkı Tomar

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Eşici

Dr. Arş. Gör. Sare Terzi İlhan

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Camadan

Arş. Gör. Fedai Kabadayı

Psik. Dan. Fatih Biberoğlu

Okul Müdürü Mehmet Ünalmış

Arş. Gör. Sema Kabadayı

Psik. Dan. Tuba Kılıçarslan

Öğretmen Zehra Berber

"İYİ OLUŞ VE KÜLTÜR EKSENİNDE PDR HİZMETLERİ"

Bu rapor 2. Maarif Kongresi kapsamında düzenlenen "2023'e Doğru Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Hizmetleri Çalıştayı" sonuç bildirisi olarak hazırlanmıştır.

Bu rapor kapsamında PDR hizmetleri 2. Maarif Kongresi kapsamı göz önünde bulundurularak eğitimde PDR hizmetleri çerçevesinde ele alınmıştır.

2. Maarif Kongresi kapsamında düzenlenen 2023'e Doğru Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Hizmetleri Çalıştayı'nın ana teması, çalıştay komisyonu tarafından yapılan ön çalışmalarda "İyi Oluş ve Kültür Ekseninde PDR Hizmetleri" olarak belirlenmiştir. Bu ana tema altında belirtilen alt temalar ise şu şekilde belirlenmiştir:

PDR hizmetlerinde Yönetim, Mevzuat, Politikalar

PDR Hizmetlerinde Teknoloji Kullanımı ve Dijital Süreçler

Gençlik Sorunları ve Çözümlerine Yönelik Projeksiyonlar

Bir Kurum Olarak Ailenin Güçlendirilmesi ve PDR Hizmetleri

Karakter ve Değerler Eğitimi Bağlamında PDR Hizmetleri

Okul Güvenliği, Dezavantajlı Gruplar, Eğitime Erişim, Okul Terki

Okulun Toplum Temelli Ruh Sağlığı Hizmetlerindeki Rolü

Geleceğin Meslekleri, İş Dünyasındaki Değişim, Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri

2-4 Nisan 2021 tarihlerinde gerçekleşen çalıştay süresince belirlenen ana temaya bağlı kalınarak belirlenen 8 alt tema çerçevesinde PDR hizmetlerinin eğitim-öğretim süreçlerindeki yeri, önemi, sorunları gibi konulara değinilmiş ve Türkiye'de Eğitimde PDR hizmetlerinin geleceğine yönelik öneriler sunulmuştur.

Bu raporda PDR hizmetleri eğitim fakültelerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans programlarından mezun kişiler tarafından yürütülmesinin gerekliliği göz önünde bulundurulmuş, okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini vermek üzere görev yapan meslek elemanlarını ifade etmek için "psikolojik danışman" ünvanı kullanılmıştır.

1. TÜRKİYE'DE PDR HİZMETLERİNİN YÖNETİMİ MEVZUAT VE POLİTİKALAR

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) alanı hem dünyada hem de Türkiye'de oldukça yeni bir disiplindir. Bununla birlikte dünyadaki gelişmeleri yakından izleyerek hem akademik hem de uygulama alanında gerekli adımları atmıştır. Türkiye'de son yıllarda PDR lisans programı olan üniversitelerin sayısı 70'in üzerine çıkmıştır. Bunun yanında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türk Cumhuriyetleri'nde bulunan bazı üniversitelerdeki PDR lisans programlarıyla bu sayıyı 100'e yaklaşmaktadır. Ayrıca 1990'lı yıllarda büyük oranda merkezi üniversitelerde yer alan yüksek lisans ve doktora programları zamanla daha geniş bir alana yayılmıştır. Bugün hemen her coğrafi bölgede birden fazla üniversitede PDR doktora programı açılmıştır. Türkiye'de alanda hızla nicel değişimler gerçekleşmiştir. Örneğin lisans mezunu psikolojik danışman sayısı artmış, araştırma makalesi, kitap gibi yayınların sayıları artmış, istihdam edilen PDR mezunu sayısı artmıştır. Bununla birlikte nitelik olarak da değişimler gözlenmiştir. Örneğin araştırma ve yayın kalitesi artmış, yeni araştırma yöntem ve metodları geliştirilmiş, mevzuat ve politikalarda iyileşmeler gözlenmiş, göçmenlere yönelik çalışmalar başta olmak üzere alanda çalışan psikolojik danışmanlara yönelik hizmet içi eğitimlerin kalitesi arttırılmıştır.

Psikoloji biliminin önemli bir alt dalı olarak gelişmiş ülkelerde yer edinen PDR alanı, psikoloji biliminin ürettiği bilgilerin uygulama alanıdır. PDR alanı Amerika Birleşik Devletleri'nde 1900'lerin başında önelikli olarak mesleki rehberlik çalışmalarının uygulanması şeklinde doğmuştur. Eğitim öğretim süreçlerinde bireylere meslekleri tanıtmak, meslekler ve iş imkanları hakkında bilgi vermek amacıyla Parsons tarafından kurulan mesleki büro ile başlayan PDR hizmetlerine Amerika Birleşik Devletleri (ABD) geçmişten günümüze hala öncülük etmektedir.

Türkiye'de PDR alanının doğuşu ise 1950'lere denk gelmektedir. Bu yıllarda Marshall yardımı çerçevesinde ABD'den Türkiye'ye gelen eğitim uzmanlarının yapmış oldukları çalışmalar ile gerçekleşmiştir. Bu nedenle Türkiye'de PDR hizmetleri Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen PDR hizmetlerinin büyük oranda etkisi altında kalmıştır. Türkiye'de mevcut PDR hizmetlerinin ağırlıklı olarak Amerika'da üretilen bilgi, model ve yayınlar temel alınarak düzenlendiği bilinmektedir. Ancak ülkemizde de, son yıllarda alana verilen önem artmış, yurtdışı ve yurt içi doktoralı meslek elemanlarının sayısı artmıştır. Bununla birlikte getirilen kriterler ve teşvik sisteminin etkisi, alanda deneyimli akademisyenlerin desteği ve teşviği ile yapılan akademik çalışmaların artması gibi nedenler ile ülkemizin uluslararası alanda rekabet gücünün arttığı söylenebilir. Yine de bu teşvik ve desteklerin daha profesyonel ve kurumsal olarak yapılması ülkemiz adına iyi bir gelişme olabilecektir.

Günümüzde Türkiye'de çok sayıda devlet ve vakıf üniversitesinde PDR alanında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim verilmektedir. Lisans ve lisansüstü

düzeyde eğitimleri yürüten ve PDR alanında akademik çalışmalar yapan çok sayıda akademisyen bulunmaktadır. Ayrıca her yıl PDR lisans programlarından çok sayıda psikolojik danışman mezun olmakta ve okullarda PDR hizmetleri yürütülmektedir. Ancak henüz Türk kültürünü temel alan kapsamlı bir PDR modeli bulunmamaktadır. PDR alanında mevcut lisansüstü programların ve akademisyenlerin sayıları da düşünüldüğünde, yaklaşık 70 yıllık süreçte Türk kültürüne özgü PDR modelinin geliştirilmemiş ve uygulanmıyor olması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu çerçevede 21. yüzyılın gereklilikleri ve PDR alanındaki mevcut bilimsel bilgi birikimi göz önünde bulundurularak, Türk kültürünün dinamiklerini temel alan ulusal bir PDR modeli geliştirilmesi gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda PDR hizmetlerinin gözden geçirilmesi, yeniden ele alınması ve yapılandırılması önemlidir. Türkiye'de uygulanacak PDR hizmetlerinin öğrenci, öğretmen ve toplumun ihtiyaçlarına duyarlı, bireysel ve toplumsal iyi oluş misyonuna hizmet edecek ve kültürel özellikleri de göz önünde bulunduracak şekilde tasarlanması uygun olacaktır.

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri hem dünyada hem de Türkiye'de mesleki rehberlik çalışmaları ile başlamıştır. Daha sonra kişisel/sosyal, mesleki ve eğitsel rehberlik şeklinde üç gelişim alanında yürütülen hizmetler önceleri geleneksel rehberlik modelinde problem odaklı ve sorunlu olarak algılanan öğrencilere yönelik sunulmaktaydı. PDR alanının gelişimi ve yaşam koşullarında meydana gelen değişimlere bağlı olarak günümüzde PDR hizmetlerinde geleneksel rehberlik modeli yerini gelişimsel rehberlik modeline bırakmıştır. Gelişimsel rehberlik modeli ile birlikte PDR hizmetlerinde öğrenme ve gelişim odaklı bir anlayış benimsenmiştir. Bireylerin yaşam boyu gelişimlerini desteklemek amacına yönelik olarak sunulan gelişimsel rehberlik hizmetleri önleyici, iyileştirici ve yaşamı zenginleştirici olmak üzere üç işlevde yürütülmeye başlanmıştır. Problemli öğrencilere yönelik olan PDR hizmetleri gelişimsel rehberlik ile bütün öğrencilere yönelik olarak yürütülmekte artık daha kapsayıcı ve gelişimsel bir program dahilinde her öğrenciye eğilmektedir. Gelişimsel rehberlik modeline göre bütün öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel/akademik ve mesleki/kariyer gelişim alanlarında gelişimlerinin desteklenmesine yönelik çalışmalar PDR hizmetleri çerçevesinde yürütülmektedir. Günümüzde eğitim - öğretim faaliyetlerinde kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmekte ve teşvik edilmektedir. Bu çerçevede PDR hizmetlerinde meydana gelen bu değişikliklerin günümüz eğitim anlayışı ile örtüştüğü görülmekte, eğitimin bir sistem olarak bu gelişimi PDR hizmetlerinin önemini göstermektedir. Zaten mesleki uygulamaları, ilke ve değerleri ile kapsayıcı eğitim felsefesiyle çok iyi örtüşen PDR hizmetleri bu şekilde daha geniş alanda ve etkili uygulama alanına kavuşmuştur. Bu doğrultuda çağdaş gelişimleri takip ederek PDR hizmetlerinde de kapsayıcı yaklaşımın benimsenmesi ve zamanla daha da geliştirilmesi önemli olacaktır.

PDR hizmetlerinde geçmişten günümüze meydana gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda PDR hizmetlerinin eğitim - öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye'de eğitim - öğretim günümüzde hala akademik başarı odaklı olarak gerçekleşmektedir. PDR hizmetlerinin eğitim - öğretim süreci içerisinde yeri ve önemi, ayrıca bireylerin gelişimlerinin bütüncül bir anlayışla desteklenmesindeki payı yeterince anlaşılmamaktadır. Eğitim - öğretim sisteminde akademik başarı odaklı anlayışın gözden geçirilmesi ve bireylerin iyi oluşlarını odağa alan bir anlayışın geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Dünyada gelişmiş ülkelerin eğitim - öğretim sistemleri incelendiğinde iyi oluş odaklı, yaşam becerileri kazandırmayı hedefleyen ve bireylere 21. yüzyıl becerileri ve yeterliliklerini kazandırmaya yönelik okul ve eğitim - öğretim modellerinin var olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda eğitim - öğretimde iyi oluş odaklı bir anlayışın gelişimini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Eğitim - öğretim süreçlerinin tüm paydaşlarına yönelik olarak iyi oluş odaklı eğitim - öğretimin önemine ilişkin farkındalık çalışmaları yürütülmelidir. Eğitim - öğretim sisteminde iyi oluş odaklı, 21. yüzyıl beceri ve yeterliliklerini temel alan ve kültürel dinamikleri göz önünde bulunduran kapsayıcı eğitim anlayışının benimsendiği eğitim sistemi ve okul modelleri geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Okulların ve eğitim sisteminin kalkınmadaki rolü göz önünde bulundurulduğunda, 21. yüzyılın gerekliliklerini karşılayan, kültürel dinamikleri temel alan ve kapsayıcı yaklaşımı benimseyen bir eğitim - öğretim modelinin geliştirilmesi ve bu eğitim - öğretim modeli içerisinde PDR hizmetlerinin hak ettiği yeri almasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

PDR hizmetlerine duyulan ihtiyaç dünyada ve Türkiye'de her geçen gün artmaktadır. Hem eğitim - öğretim faaliyetlerinin çağdaş gerekliliklerini temel alarak etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi hem de bireylerin gelişiminin bütüncül bir şekilde desteklenmesi için PDR hizmetleri eğitim - öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olmak durumundadır. Bununla birlikte PDR hizmetleri Türkiye'de çok sayıda kamu ve özel kurum ve kuruluşta yürütülmektedir. Ancak farklı kurumlarda yürütülen bu hizmetlerin bir standardı olmadığı gözlenmektedir. PDR hizmetlerinin nicel olarak yaygınlaşmasının yanında niteliğinin artırılması için ulusal vizyon belgelerinin oluşturulmasına, bu vizyon çerçevesinde politikaların oluşturulmasına, yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yasal mevzuat ve metinlerde, kalkınma planlarında PDR hizmetlerinin yürütüldüğü tüm kurumları içine alacak şekilde dinamik, sürdürülebilir, hesap verebilir, şeffaf bir şekilde düzenlemeler ve iyileştirmeler gerçekleştirilmelidir.

Son yıllarda Türkiye'de PDR lisans ve lisansüstü programları sayısının arttığı görülmektedir. Lisans ve lisansüstü programların sayısal olarak artması önemli bir gelişme olmakla birlikte, programların niteliklerinin gün geçtikçe geliştirilmesi, 21. yüzyılda meydana gelen hızlı değişim ve gelişimlerin gerektirdiği şekilde

güncellenmesi önemlidir. Türkiye'deki PDR lisans ve lisansüstü programlarının ulusal ihtiyaçlar dikkate alınarak uluslararası düzeyde rekabet edebilecek ölçüde yapılandırılmasına, standartların oluşturulmasına, uygulamaya dönük iyileştirmelerin yapılmasına, kalite ve akreditasyon süreçlerinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar artırılmalıdır.

PDR hizmetlerinin bireylerin bütün olarak gelişimlerinin desteklenmesinde ve eğitim - öğretim sürecindeki yeri ve önemi göz önünde bulundurularak kapsayıcı eğitim yaklaşımı çerçevesinde eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve nitelikli PDR hizmetlerine erişim için, eğitim-öğretim kurumlarında istihdam edilen psikolojik danışman sayısı arttırılmalıdır. MEB bünyesinde öğrenci sayısına göre yapılan psikolojik danışman istihdamının çağdaş normlara göre düzenlenmesi gerekir. Ayrıca öğrenci sayısının düşük olduğu örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenci sayısına bakılmaksızın, rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçlarını belirlemek ve gidermek, rehberlik hizmetlerini koordine etmek için en az bir psikolojik danışman istihdam edilmelidir.

Eğitim - öğretim sürecinde PDR hizmetlerinin yürütülmesinde önemli kurumlar olan Rehberlik Araştırma Merkezleri'nin (RAM) yapısı özel eğitim ve rehberlik olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ancak ihtiyaçlar doğrultusunda Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM)'nin tanılama süreçleri başta olmak üzere özel eğitim hizmetlerine daha fazla yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu nedenle RAM'larda PDR hizmetleri ikinci planda kalmaktadır. RAM'ların PDR hizmetlerinin yürütülmesinde rolü göz önünde bulundurularak RAM'lardaki PDR hizmetlerinin takibi, geliştirilmesi, araştırılması ve değerlendirilmesi amacıyla yasal mevzuatların düzenlenmesi ve eğitim sistemi içinde PDR hizmetlerinin yerini ve önemini koruyacak şekilde uygulama ve denetleme süreçlerinin yapılandırılması sağlanmalıdır.

Türkiye'de yürütülen PDR hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve alanın hak ettiği değeri bulabilmesi için PDR mesleğinin standartlarının, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin, çalışma alanlarının, meslek unvanının, mesleğe giriş ve ayrılma koşullarının yasal güvence altına alınması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmalıdır.

Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle, çevresindeki ülkelerde yaşanan çatışma ve savaşlar nedeniyle aldığı göçlerin yönetimini kolaylaştırmak, eğitim sistemi içinde yarattığı olumsuz etkileri azaltmak amacıyla PDR hizmetlerinin ihtiyaç duyduğu yasal düzenlemelerin yapılmasına, göçmenlere yönelik hazırlanan ve uygulanan hizmetlerinin kültüre özgü bir şekilde geliştirilmesine önem verilmelidir. Özellikle Suriye'deki iç savaşın yarattığı durum nedeniyle Türkiye'ye göç edenlere uluslararası sözleşmelere uygun olarak geçici koruma statüsü verilmiştir. Dört milyon civarında geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli göçmene verilen insani yardımların yanında sosyal uyum, eğitim, psikososyal destek, istihdam desteği

gibi konularda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanının teorik ve uygulama bilgi ve deneyiminden faydalanılması yerinde olacaktır.

Krizler ve travmatik yaşantılar yaşamın bir parçasıdır. Kriz durumları ve travmatik yaşantılar PDR hizmetlerinin öneminin en çok anlaşıldığı dönemlerdir. Ancak bu dönemlerin bireysel ve toplumsal düzeyde en az hasar ile geçirilmesinde PDR hizmetlerinin rolü çok önemlidir. Krize müdahale, travma sonrası psikolojik ilk yardım, travma sonrası müdahale gibi konularda uzmanlaşmış psikolojik danışman, bu tür yaşantılarda meydana gelebilecek psikolojik belirtilerin önlenmesi ve iyileştirilmesi sürecinde etkin bir şekilde çalışılabilmektedir. Bu çerçevede salgın, doğal afet, savaş gibi olağanüstü durumlar karşısında hazırlıksız yakalanmamak adına ilgili mevzuatlar ulusal afet yönetim programlarına göre güncellenmeli, bu ve benzeri durumlar için yerel ve ulusal düzeyde tatbikat/simülasyon çalışmaları yapılmalıdır. Bölgesel ve ulusal düzeyde krize müdahale ve travma sonrası müdahale gibi konularda uzmanlaşmış ekipler oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

21. yüzyıl dijitalleşmenin çok hızlı bir şekilde yaşamın her alanında yer edinmeye başladığı bir dönemdir. Küresel salgın döneminde uygulanmaya başlayan uzaktan eğitimin MEB sisteminde uzaktan eğitim süreçlerinin sınırlı da olsa süreklilik arz edeceği düşünülmektedir. Bu oranın zamanın koşullarına göre değişiklik göstereceği öngörülmektedir. Bu bağlamda eğitim - öğretimin tüm paydaşlarına yönelik eğitimde dijitalleşme ve uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin farkındalık ve hazırlık çalışmaları yürütülmelidir. Bu süreçlerde özellikle dijital bağımlılık, siber suçlar ve siber zorbalık gibi konularında önleyici, koruyucu ve gelişimsel çalışmalar yürütülmesine yönelik çalışmalar yapılması için gerekli olan mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır. PDR hizmetleri kapsamında yer alan bu yöndeki çalışmalar, eğitim - öğretim ve rehberlik hizmetlerine dahil edilmelidir. Ayrıca MEB mevzuatlarında uzaktan eğitim süreçlerindeki PDR hizmetlerinin uygulamasına yönelik usul ve esaslar düzenlenmelidir. Psikolojik danışmanların da uzaktan eğitimde PDR hizmetlerini etkili bir şekilde yürütebilmesi için bu konuda hizmet içi eğitimler düzenlenmeli, psikolojik danışmanlar bu sürece hazırlanmalıdır.

PDR hizmetleri, okul sistemi içerisinde yönetici ve diğer paydaşlarla eşgüdümlü şekilde yürütülmesi gereken bir hizmettir. Bu hizmetlerin niteliğinin artırılması ve sürekliliğinin sağlanması için eğitim yöneticilerinin seçiminde ve hizmetiçi eğitim süreçlerinde PDR anlayışının dikkate alınması gereklidir. Örneğin, eğitim yöneticilerinin ilgili mevzuatları veya bu mevzuatlara bağlı uygulama usul ve esaslarına hakim olmaları durumunda psikososyal müdahale, eğitim ve danışmanlık tedbiri gibi uygulamaları nitelikli bir şekilde yürütülmesi mümkün olacaktır.

Türkiye'de gelinen noktada eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olan ve değer verilen PDR hizmetlerinin niteliğinin arttırılması için psikolojik danışmanlardan, özellikle eğitim yöneticileri tarafından, PDR hizmetleri kapsamına

dahil edilemeyecek taleplerde bulunulması nedeniyle yürütülen PDR hizmetlerinde aksaklıklar oluşabilmekte ve hizmetlerin niteliği düşebilmektedir. Bu doğrultuda okul türü ve eğitim kademelerinde yürütülen PDR hizmetlerinin standart hale getirilmesi ve eğitim yöneticilerinin PDR hizmetlerine yönelik tutumlarının yönetici seçiminde dikkate alınması, değerlendirme ve denetimlerin sıklaştırılması önem arz etmektedir.

Farklı eğitim kademelerinde PDR hizmetlerinde sınıf rehberlik etkinlikleri için ayrılan sürenin çeşitlilik göstermesi, hatta bazı sınıf düzeylerinde sınıf rehberlik saatinin olmaması gelişim çağındaki çocuk ve ergenlerin bütüncül anlamda gelişimlerinin desteklenmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle farklı sınıf düzeyleri için PDR hizmetlerine yönelik ihtiyaçların belirlenmesi ve bu hizmetlerin verilmesi için ihtiyaç oranına bağlı olarak sınıf rehberlik saatleri konulması, rehberlik hizmetlerine özel tanımlanmış zamanların ve sürelerin mevzuatta yer alması gereklidir.

PDR hizmetlerinin şeffaf, hesap verebilir, somut, sürdürülebilir, ölçülebilir bir izleme ve değerlendirme sistemiyle ele alınması ve dinamik bir şekilde yürütülmesi oldukça önemlidir. İlgili yasal düzenlemeler ve mevzuat değişiklikleri yapılarak PDR hizmetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla e rehberlik sisteminin altyapısının güçlendirilmesine yönelik gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle son yıllarda e rehberlik modülünde yer alan bilgi ve belgelerin yüklenmesinde yaşanan sorunların tespit edilerek, sorunsuz bir şekilde süreçleri işletmek için ihtiyaçlar belirlenerek buna uygun yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Özlük hakları bakımından MEB'de çalışan psikolojik danışmanlar diğer branş öğretmenleriyle aynı haklara sahip olmalı ve bu sayede uygulama bütünlüğü ve iş barışının korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Örneğin yüksek lisans ve doktorasını yapan psikolojik danışmanların diğer branş öğretmenleri gibi ek ders ücretlerini artırımlı almaları sağlanmalıdır.

Ulusal merkezi sınavlar sonrası yaz tatiline denk gelen tercih dönemlerinde görev alan psikolojik danışmanların mesaileri gözden geçirilerek, hak ihlaline neden olmayacak şekilde planlama ve görevlendirmelerin yapılması ve hak ettikleri ücretlerin adil bir şekilde hesaplanması ve ödenmesi için mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.

İlgili mevzuata göre okullarda 150 ila 499 öğrenci için bir psikolojik danışman istihdam edilmektedir. Bu sayının öğrencilerin ihtiyaçları ve çağın koşullarına göre farklı alanlarda yaşanan problemlerin artması gibi gerekçeler nedeniyle yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu oran bilimsel çalışmalarla yapılacak etki analizleri çerçevesinde yeniden değerlendirilmeli ve öğrencilere ve eğitim sistemine en yüksek fayda sağlanacak şekilde düzenlenmelidir.

Norm kadro yönetmeliği uygulanmadığı için psikolojik danışmanı olmayan okullara yapılan görevlendirmelerin PDR hizmetlerinin kalitesini ve verimini düşürdüğü gözlenmektedir. Bu nedenle ilgili yönetmeliğin uygulanması ve oluşan mağduriyetlerin engellenmesi önem arz etmektedir.

Rehberlik ve psikolojik danışma (PDR) hizmetlerinin eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi gün geçtikçe daha çok artmakta ve anlaşılmaktadır. Türk eğitim sistemi içindeki PDR hizmetlerinin eğitsel/akademik, kişisel/sosyal ve mesleki/kariyer hizmetleri ile birlikte sunduğu faydalar görülmektedir. Meslek alanı olarak dünya ile eş zamanlı bir şekilde gelişimi sürecinde farklı ekollere ve görüşlere sahip anlayışların geliştiği bilinmektedir. PDR hizmetlerinin gelecek yıllarda niteliğinin arttırılması için farklı toplantı ve platformlarda (milli eğitim şurası, çalıştay, sempozyum, panel gibi) konunun kapsamlı bir şekilde tartışılması, görüş ayrılıklarının veya ortaklıklarının teorik, uygulamalı nedenleri ele alınarak ortak bir anlayışın geliştirilmesi uygun olacaktır.

Türkiye'de eğitim sisteminin açıklarından istifade ederek ortaya çıkan eğitim koçu, yaşam koçu, mentor, eğitim danışmanlığı gibi birtakım özel uygulamalar ve yapılanmaların öğrencileri ve velileri istismar ettikleri açıkça görülmektedir. Bireyin gelişimine ve eğitim sistemine açıkça zarar veren, bilimsel bir temeli ve profesyonelliği bulunmayan bu tür uygulamaların önünde geçilmesi için yasal düzenlemelerin ve denetimlerin yapılması gerekmektedir. Eğitim - öğretim sürecinde ihtiyaç duyulan ve gerekli olan psikolojik destek ancak PDR alanında en az lisans düzeyinde eğitim almış psikolojik danışmanlar tarafından yürütülebileceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi önemlidir.

Türkiye'de PDR hizmetlerinin ilk ortaya çıktığı yıllardan itibaren, tarihi gelişimi ve kültürel kökenleriyle birlikte PDR hizmetlerinin gelişimi ve evrimine yönelik araştırmaların arttırılması gerekmektedir. Özellikle PDR ile ilgili mevzuat ve yasal düzenlemeleri güncel gelişmeler ve araştırmalar ışığında ele alabilecek tez, makale çalışmalarının ve projelerinin MEB tarafından desteklenmesi önerilmektedir. Aynı zamanda PDR alanında kültüre özgü yeni uygulamaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticiler başta olmak üzere toplum ve toplumsal kurumların PDR hizmetlerine yönelik tutum ve algılarının olumlu anlamda geliştirilmesi ve değiştirilmesi için çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Eğitim sisteminde eğitim öğretim faaliyetlerinin ve akademik gelişimin öncelikli olarak ele alınması, süreçlerin daha çok sınıf içinde ve öğretime dayalı olarak yapılandırılması PDR hizmetlerinin nitelikli ve kalıcı etki yapabilecek düzeyde gerçekleştirilmesini engellemektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin bir bütün olarak izleme ve değerlendirme yaklaşımlarıyla izlenmesi ve değerlendirilmesi, eğitim yönetimi ve eğitim öğretim faaliyetlerinin yanında öğrenci kişilik

hizmetlerinin yerinin belirlenmesi, girdi - çıktı ve etkilerinin somut olarak ortaya konulması bu çerçevede PDR hizmetlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

Farklı okul kademelerindeki ve türlerindeki öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak PDR hizmetlerinin niteliğinin arttırılması için paydaşlar ile işbirliğinin geliştirilmesi önemlidir.

Türkiye'de BİLSEM'ler, özel yetenekli öğrencilere hizmet veren yarı zamanlı resmi öğretim kurumlarıdır. BİLSEM'ler ile öğrencilerin tam zamanlı okullar arasında irtibat ve iletişimin zayıf olması, özel yetenekli öğrencilerin PDR hizmetlerine erişimini güçleştirmektedir. Ayrıca akademik başarı odaklı eğitim sistemi içerisinde, özel yetenekli öğrencilerin psikososyal gelişim özellikleri ve ihtiyaçları göz ardı edilebilmektedir. Bu doğrultuda özel yetenekli öğrencilere yönelik PDR hizmetleri güçlendirilmeli ve BİLSEM rehberlik servisleri ile öğrencilerin tam zamanlı devam ettikleri okulların rehberlik servislerinin eşgüdümlü çalışmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

BİLSEM'lerin öğrenci seçme ve eğitimi süreçlerinde yapılan yanlışların düzeltilmesi için PDR hizmetleri kapsamında yeni bakış açılarının ve uygulamaların geliştirilmesi amacıyla AR-GE çalışmalarına ihtiyaç görülmektedir.

Öğrencilerin eğitim süreçlerinde bilgi, beceri ve yetenek gibi farklı özellikleri bakımından düzeylerinin saptanması, süreç içerisinde farklı dönemlerde izlenmesi ve değerlendirilmesi için sistematik uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Eğitim politikalarının ve projeksiyonlarının kısa, orta ve uzun vadeli olarak belirlenmesi, bu çerçevede üstün yetenekli, normal ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak PDR hizmetlerinde yeni uygulama ve yaklaşımların milli politikalara uygun olarak geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanların bu çerçevede mesleki beceri ve yeterliliklerini geliştirmeleri için eğitim ihtiyaçları hizmetiçi eğitimler ile karşılanmalıdır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nda yer alan; Okullarda RPD Uygulamaları 1 ve Okullarda RPD Uygulamaları 2 derslerinin nasıl ve ne şekilde yürütüleceğine ilişkin bir model oluşturulmasının, yapılan çalışmalarda standartların sağlanması adına yararlı olacağı düşünülmektedir. Oluşturulan bu model, MEB tarafından verilecek hizmet içi eğitimlerle okullarda çalışan psikolojik danışmanlara ve PDR Ana Bilim Dalları'nda görev yapan öğretim elemanlarına aktarılabilir. "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönergede" PDR hizmetleri diğer öğretmenlik programları ile aynı içerikte bir program olarak ele alınmaktadır. Bunun yerine PDR hizmetlerinin özelinde bir uygulama modeli hazırlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürüten personelin sadece alan mezunu olmasına dikkat edilmelidir. Geçmişte MEB tarafından farklı gerekçelerle

yapılan alan dışı atamalar nedeniyle MEB mevzuatında unvan konusunda farklılıklar oluşmuş, alanın iki önemli kavramı olan (1) rehberlik ve (2) psikolojik danışma arasında değer farkları örtük olarak ortaya çıkmıştır. Bu konuda kalıcı çözüm üretmek adına paydaşların görüşlerine dayalı olarak politikalar geliştirilmeli ve kararlı bir şekilde uygulanmalıdır.

MEB bünyesinde istihdam edilen bütün branşlardaki öğretmen ve psikolojik danışmanlar için kariyer gelişim sisteminin kurulması gerekmektedir. Bu sistem Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak bir daire başkanlığı tarafından çağdaş kariyer gelişimi modellerine uygun bir şekilde yapılandırılmalı, uygulanmalı ve değerlendirilmelidir. Bu dairenin bünyesinde spesifik olarak öğretmen mesleki ve kariyer gelişimi konusundaki çalışmaları olan eğitim uzmanları istihdam edilmeli, çalışmaları desteklenmelidir.

PDR lisans eğitimi sürecinde gerçek vakalar ve problemlerin teorik ve uygulamalı olarak ele alındığı simülasyon, tatbikat çalışmaları ve eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, uygulama alanındaki gerçeklerle ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu sayede meslek yaşamına yeni başlayan meslektaşlarımızın eğitim sistemine ve PDR hizmetlerine uyum süreçleri kolaylaşabilecektir.

Mesleğe yeni başlayan psikolojik danışmanlara kariyer gelişimi için mevzuat gereği atanan danışman öğretmenlerin mentörlük becerilerinin geliştirilmesi ve bu süreçte psikolojik danışmanlara doğru ve etkili bir şekilde mesleğe başlama ve uyum hizmetlerinin verilmesi sağlanabilir.

Lisans eğitiminde çocuk koruma hizmetleri, boşanma, suça sürüklenen çocuk, çocuk istismarı, suç gibi toplumu etkileyen konularda eğitimlerin verilmesi ve mesleki bilgi ve becerilerin artırılması için çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Eğitim sisteminde en yüksek değer olarak akademik öğrenme işlenmektedir. Doğa okulları, sosyal hayatla ilgili faaliyetler, okul dışı öğrenme ortamları daha etkin bir şekilde kullanılmalı, öğrencilerin bir bütün olarak her alanda gelişimlerini destekleyecek düzeyde yapılandırılmalıdır.

Bir bütün olarak PDR hizmetlerinin iyileştirilmesi, çağdaş uluslararası ve ulusal standartlara göre uygulanması hem toplumun sosyal ve kültürel gelişimine hem de psikolojik iyi oluşuna katkı sunacaktır. Toplumların gelişim hedeflerini sağlamak için yapılan çalışmaların nihai amacı toplumsal huzur ve refahın arttırılmasıdır. Türkiye'nin de Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde ortaya koyduğu muasır medeniyetlerin üzerine çıkma hedefinin ekonomik, sosyal, bilimsel vb. alanlardaki amaçları kapsadığı bilinmektedir. Bu amaçlara ulaşmanın en kalıcı ve önemli özelliği toplum olarak bütüncül bir kalkınma programıdır. Bu programların başarısını arttıracak ve kalıcı hale getirecek yol eğitimden geçmektedir. Toplumsal kalkınma hedeflerine yönelik çalışmaların odağını akademik ve bilimsel ilerleme oluştururken, bu amaçlara ulaşma noktasında kilit rolün ise rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde olduğu unutulmamalıdır.

2. PDR HİZMETLERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI VE DİJİTAL SÜREÇLER

Eğitimde dijitalleşme ve dijital teknolojilerin eğitim - öğretim süreçlerinde kullanılması son yıllarda yaşanan olağanüstü durumlar, teknolojinin hızla gelişmesi, insanların uzaktan eğitime duydukları ihtiyaçlar gibi birçok nedenle 21. yüzyılda artık kaçınılmaz bir durum olarak ele alınmaktadır. Özellikle küresel salgın dönemine kadar dünyadaki eğitim sistemleri ve süreçleri arasında yer edinmekte zorlanan, uzaktan eğitim, e-öğrenme çalışmaları, özellikle yükseköğretim alanında sınırlı uygulama alanı bulmaktaydı. Üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri veya sertifika programları için kullanılan bu uygulamalar artık anaokulu düzeyinden yükseköğretime hatta hayat boyu öğrenme süreçleri içerisinde yer alan yaygın eğitim çalışmalarına kadar geniş bir uygulama alanına sahip oldu. Küresel salgın ile birlikte hazırlanan dijital eğitim platformları, süreçleri ve uygulamaları üzerinde oldukça fazla araştırma yapılması mümkün olmuştur. Mikro düzeyde eğitim öğretim süreçlerinden, makro eğitim politikalarına kadar, öğrenci, öğretmen, veli, yönetici ve diğer paydaşların bakış açısına göre ele alınan konuları kapsayan bu araştırmalar bundan sonra hayat normalleşse bile eğitimde dijital süreçlerin her geçen gün etkisini arttıracağını ve kendine daha fazla yer bulacağını göstermektedir. Bu değişim ve dönüşümün hızı belki hafifleyecek ancak etki alanı günden güne artacaktır. Bu anlamda eğitimin bütün paydaşlarının bu duruma ilişkin hazırlıklı olması ve ihtiyaç hissettiği başta dijital beceriler olmak üzere diğer yetkinliklerini geliştirmeye çalışması gerekmektedir.

Eğitim - öğretim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetlerinin bu süreçte içinde bulunulan çağın gerekliliklerine uyum sağlaması önemli görülmektedir. Bu doğrultuda dijital teknolojilerin PDR hizmetlerinin yürütülmesinde aktif bir şekilde kullanılması ve PDR hizmetlerine entegre edilmesi önemlidir. Ancak PDR hizmetleri bir taraftan kendi bilgi birikimini, uygulama esaslarını ve uygulama stratejilerini dijital süreçlere entegre ederken diğer taraftan öğrenci, öğretmen ve veli gibi paydaşların dijital süreçlere uyumunu kolaylaştıracak, destekleyecek düzeyde yapılanması için çalışmalar gerçekleştirmelidir. Öyle ki bu süreçlerde değişime direnç gösteren, yeni düzene uyum yapmakta zorlanan bireylerin yaşayacağı duygusal sosyal stres ve gerilimlerin aşılması için ciddi psikolojik destek süreçlerinin yapılandırılması gerekmektedir. Bunu başarmak için çalışan PDR hizmetleri kendi altyapısını da güçlendirerek eğitim süreçlerindeki etkisini ve önemini pekiştirmeye devam etmesi beklenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul kademelerinin tümünde psikolojik danışmanlar E-rehberlik modüllerinden yararlanarak birçok iş ve işlemi gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda E-rehberlik hizmetlerinin kod ve standartlarının oluşturulması, sistemin geliştirilmesi, öğrenci için daha kapsamlı izleme ve değerlendirme yapabilmesi için alt yapısının iyileştirilmesi önemlidir.

Uygulamalardaki standartların sağlanması ve bütünlük olması için içeriklerin ve uygulamaların yer aldığı kılavuzların hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Özellikle modülün kullanılmasına yönelik videolar hazırlanarak hem görev yapan psikolojik danışmanlar hem de yeni atanacak psikolojik danışmanlar için kolaylaştırıcı bir etkisi olması sağlanabilir. E rehberlik modüllerinin eğitim fakültelerinde öğrenimlerine devam eden aday psikolojik danışmanların eğitimlerinde de kullanılması gerekmektedir. Ayrıca E rehberlik modüllerinin geliştirilmesi ve ülkemizin rehberlik ihtiyaçlarına göre güncelleştirilmesi aşamasında, araştırma temelli ulusal ve yerel ihtiyaçlara duyarlı dinamik bir yapıya kavuşturulması için üniversitelerin ve rehberlik araştırma merkezlerinin birlikte çalışmalar yaparak MEB ÖERHGM'ye veri ve bilgi akışını sağlaması gerekmektedir. Böyle bir hizmetin sağlanması rehberlik hizmetlerinin ulusal ve yerel ihtiyaçları, kurum veya kademeler arası farklılıkları dikkate alan bir yapıya kavuşmasına destek olması anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun bir şekilde geliştirilen E rehberlik modülünün sadece web tabanlı olması değil aynı zamanda diğer teknolojik araçların altyapısına da uygun hale getirilmesi sağlanabilir. Öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici modüllerinin yer aldığı bir E rehberlik sistemi Türkiye'nin halen öncelikli ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Ancak bu ihtiyacı giderirken rehberlik amaçları ile araçlarının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Ölçme, izleme ve bireyi tanıma amaçlı toplanan verilerin güvenliğinin sağlanması, etkili bir şekilde değerlendirilmesi ve öğrencinin yararına olacak rehberlik hizmet ve uygulamalarında kullanılması gerekmektedir.

PDR hizmetlerinin çağın koşullarına uygun ve öğrenci ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi için E rehberlik modüllerinde ve diğer araçlarla elde edilen verilerin birlikte değerlendirilerek büyük veri analizleri yapılması gerekmektedir. Bu sayede elde edilen verilere dayalı olarak politika ve programlar geliştirilebilecektir. Hem eğitim sisteminin bileşenlerinin etkileri analiz edilebilir hem de kurumların ve hizmetlerin nitelikleri daha geniş parametreler de dikkate alınarak ölçülebilir. Kurumların, personellerin, paydaşların, hizmet alanların vb. diğer bütün açılardan değerlendirme ölçütleri belirlenerek Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin makro ve mikro düzeyde etki analizleri yapılarak gelecek yıllara yönelik projeksiyonlar ve politikalar belirlenebilir.

PDR hizmetlerinin daha etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için son yıllarda teknoloji kullanımında artış gözlenmektedir. Benzer şekilde ruh sağlığı alanında teknolojik temelli müdahale programları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Bu doğrultuda PDR hizmetlerinin güncel uygulamalarının büyük bir hızla teknoloji temelli uygulamaları içeren bir yapıya dönüşmesinin teknik, hukuki, etik vb. bakımdan alt yapısı kurulmalı, sistemsel unsurları düzenlenmeli ve geliştirilmelidir. Özellikle yapılan her bir uygulama modelinin geliştirilen her bir teknoloji temelli cihazların kontrollü ortamlarda öncelikli olarak etkililiklerinin test

edilmesi ve sonrasında gerekli iyileştirmelerin yapılarak psikolojik danışmanların kullanımına sunulmalıdır.

Eğitim sisteminin özellikle Covid döneminde bütün olarak kazandığı uzaktan eğitim deneyimlerinin ve EBA alt yapısının rehberlik hizmetleri ile desteklenmesi, bu platformlardaki rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi için AR-GE çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Rehberlik hizmetlerinin mevcut eğitim sistemi içinde yüz yüze verilmesi son derece önemlidir. Ancak öğrencilerin derslerden alınmasının zorluğu ve akademik açıdan geri kalmasının önüne geçilmesi, okul sonrası servis veya diğer ulaşım araçlarının kullanılması, rehberlik için öğrencilere ayrılan sürenin kısıtlı olması gibi nedenlerden dolayı bazı hizmetlerin yüz yüze verilmesi ve bütün rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin tamamına ulaştırılmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle öğrencilerin okul saatleri dışında bireysel ve grup rehberliği çalışmalarının, tercih dönemi yapılan kariyer rehberliği hizmetlerinin ve bunlar gibi çevrim içi verilebilecek diğer hizmetlerin belirlenmesi ve mümkün olanların planlanarak uygulanması sağlanabilir. Ancak böyle bir çalışmanın yapılabilmesi için mesai ve çalışma saatleri, ek ders ödemeleri, yöneticilerin suistimal etmesi durumu gibi risklerinin de iyi analiz edilmesi ve ilgili kanun ve mevzuatlara göre düzenlemesi sağlanmalıdır.

Rehberlik servislerinin ve okuldaki diğer öğretmen ve yöneticilerin veli toplantıları dışında aile ile işbirliğini geliştirebilecek imkanların halen kısıtlı olduğu, ailelerin okula geliş gidişlerinin hem okulun işleyişi hem de velilerin işleri ve özel durumları gereği kolay olmadığı bilinmektedir. Çevrimiçi çalışmaların düzenli ve planlı bir şekilde tasarlanıp, veli eğitim programlarının hazırlanması ve yetişkin eğitimi, hayat boyu öğrenme gibi konularla da desteklenmesi sağlanarak, konferans ve seminer dışında uzun dönemli eğitimlere dahil edilmesi sağlanabilir. Bu sayede velilerin hem kişisel gelişimlerini sağlamaları hem de çocuklarının eğitime katılımlarını daha sağlıklı yapmaları desteklenebilir. Ancak bu tür çalışmaların doğru ve etkili bir şekilde planlanması ve okul aile ilişkilerinin güçlendirilmesine hizmet etmesine dikkat edilmesi önemlidir.

Çevrimiçi Psikolojik Danışma / Grupla Psikolojik Danışma ve Psikoeğitim Grupları

Çevrimiçi psikolojik danışmanın pek çok sınırlayıcı durumları aşarak günümüzde herkes için ulaşılabilir bir potansiyele kavuştuğu görülmektedir. Teknolojik gelişmelerin hız kazanması, PDR hizmetlerinin yüz yüze sunulmasının yanında çevrimiçi sunulmasının yolunu açmıştır. Özellikle yakın dönem içerisinde yüz yüze psikolojik danışmanın yanında alternatif olabilecek çevrimiçi psikolojik danışmanın hem çeşitli kademelerdeki okullarda görevli öğretmenler, öğrenim gören öğrenciler hem de veliler için bir "yol haritası" niteliğinde standartların belirlenmesi düşünülebilir. Bu standartların okula kademesine yani

öğrencilerin gelişim düzeyleri baz alınarak geliştirilmesi daha sonrasında mevcut standartlara yönelik psikolojik danışmanlara hizmet içi eğitim kapsamında "Çevrimiçi Psikolojik Danışma Standartları" başlıklı eğitimler verilerek gerekli yeterliklerin kazandırılması hedeflenebilir. Böylece hizmet kademesine göre her bir psikolojik danışman çevrimiçi psikolojik danışma standartlarını kazanarak okullarda uygulamalarını, görüşmelerini ve psikolojik danışma oturumlarını uygun, bilimsel ve etik kurallara, mesleki standartlara uygun şekilde yürütebilir. Ayrıca "Çevrimiçi Psikolojik Danışma Standartları" kitapçığının veya modülünün yanında psikolojik danışmanların ilgili görüşmelerini gerçekleştirebilecekleri yerli ve milli bir görüşme programı geliştirilebilir. Böylece görüşme içeriklerinin yasal olarak korunması ve kişisel verilerin korunması hakkında önemli adımlar atılması sağlanabilir, verilerin güvenliği hakkındaki endişeler giderilebilir. Ayrıca bu verilerin korunması ileride olası veri güvenliği problemlerinin önüne geçeceği gibi, büyük veri olarak işlenerek insanımıza ve kültürümüze ilişkin bilgilerin üretilmesinin, aleyhimizde kullanılmasının önüne geçilebilecektir.

Ek olarak öğrencilerin gelişim düzeylerine göre uygulamaların nasıl yapılabileceğine yönelik çalışmaların hız kazanması ile birlikte ilgili çevrimiçi psikolojik danışma / grupla psikolojik danışma / psiko-eğitim uygulamalarının etki analizleri yapılarak test edilmesine odaklanılabilir. Dahası çevrimiçi grupla psikolojik danışma ve psikoeğitim uygulamalarına yönelik çevrimiçi sanal ortamların oluşturulması yüz yüze grupla psikolojik danışma ve psiko-eğitim uygulamalarına benzer bir ortamın çevrimiçi uygulamaların geliştirilmesine yoğunlaşılabilir. Çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin standartlarının oluşturulması ve lisans eğitimi kapsamında bir ders oluşturulması ile öğrencilerin çevrimiçi psikolojik danışma yeterliliklerinin artırılması sağlanabilir. Böylece her ne kadar mevcut sahada görev yapan psikolojik danışmanların yeterlikleri kazanması düşünülse de üniversitelerin PDR lisans programlarında yer alabilecek "Çevrimiçi Psikolojik Danışma ve Standartları" başlıklı teorik veya teorik + uygulamalı ders ile üniversiteden mezun olacak aday psikolojik danışmanların hali hazırda ilgili yeterlikleri kazanması sağlanabilir. Ayrıca bireysel psikolojik danışma uygulaması ve grupla psikolojik danışma uygulaması derslerindeki uygulamaların bir bölümünün çevrimiçi olarak gerçekleştirilmesi ile lisans düzeyinde çevrimiçi psikolojik danışma uygulama beceri ve yetkinlikleri geliştirilebilir. İlerleyen yıllarda daha da yaygınlaşma potansiyeli olan çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarına yönelik lisansüstü eğitimde yüksek lisans ve doktora dersleri ile uzmanlaşmanın önü açılabilir. Farklı içerik, süreç, uygulama ve etik gibi konularda deneysel, boylamsal araştırmaların yanında diğer nitel ve nicel araştırma metodları ile tasarlanan araştırmalar gerçekleştirilebilir. MEB çevrimiçi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik ihtiyaç duyduğu uygulamalar için tez, makale ve kitap gibi yayınları destekleyebilir, teşvik edebilir.

Dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerin ve velilerin yanında, zamanı etkili kullanmak adına bütün öğrencilerin velilerinin eğitimi ve gelişimi için, PDR hizmetlerine erişimi için teknolojik temelli uygulamaların geliştirilmesi önemli görülmektedir. Çünkü okulların mevcut konumları bazı velilerin okula ulaşımında sorun yaşamasına ve iş yoğunluğu nedeniyle okula gidip gerekli öğretmen ve psikolojik danışman görüşmelerini gerçekleştirmelerine engel olabilmektedir. Çevrimiçi hizmetler kullanılarak veliler bulundukları ortamlardan psikolojik danışmanlarla görüşmelerine gerçekleştirerek öğrencilerinin durumu ve yapılabilecekler hakkında detaylı bilgileri edinme şansına sahip olabilirler.

Metin Temelli Uygulamalar

Metin temelli psikolojik danışma, psikolojik danışman ve danışan arasında sağlanan e-posta ya da metin mesajı gönderme-alma işlemlerinin bütünüdür. Tarihsel olarak çok yakın bir dönemde geliştirilen bu yaklaşımların Türk Eğitim Sistemi bünyesinde psikolojik danışmanlar tarafından kullanılabilir. Çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının yanında e-mail veya mesajlaşma yoluyla sunulabilen bazı psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları bulunmaktadır. Rehberlik servislerinde sunulabilecek çevrimiçi hizmetlerden bazıları da belirli yazılımlar ile öğrenci ve velilerin okul rehberlik servislerindeki psikolojik danışmanlardan ihtiyaç duydukları konularda eş zamanlı (senkron) veya eş zamansız (asenkron) olarak metin temelli uygulamalarla destekler sunulabilir. Özellikle bu konuda oluşturulabilecek bir "Metin Temelli Uygulama Standardartları" isimli bir kitapçık ile psikolojik danışmanların velilerle bu uygulamaları nasıl kullanabileceği içerikler hazırlanabilir. Özellikle öğrenci velilerine metin temelli uygulamalar yoluyla bazı bilgileri iletmeleri veya velilerin ihtiyaç duydukları konularda ayrıntılı bilgi veya belge iletilmesi sağlanabilir.

Artırılmış Gerçeklik ile İlgili Uygulamalar

Artırılmış gerçeklik uygulamaları dünyada birçok alanda yaygınlaşmakta ve kullanılmaktadır. Bilim dünyasının da son yıllarda üzerinde araştırma yaptığı konuların arasında arttırılmış gerçeklik uygulamaları bulunmaktadır. Psikoloji ve eğitim alanında geniş bir uygulama ve araştırma alanı bulacağı öngörülen arttırılmış gerçeklik konusu, günden güne bu alanlarda daha çok ilgi çeken konular arasında yer bulacaktır. PDR hizmetleri göz önüne alındığında bu teknolojisinin birçok açıdan kullanışlı olacağı düşünülmektedir. Özellikle korku, kaygı, sosyal kaygıların tedavisinde ya da sosyal beceri kazandırma vb. konularda artırılmış gerçeklik / VR gözlüklerin PDR hizmetlerinde sunulmasına yönelik alt yapı çalışmaları gerçekleştirilebilir. Örneğin, önemli ölçüde sosyal kaygı yaşayan bir birey artırılmış gerçeklik ortamında yeni davranışları prova edebilir. Böyle bir ortam danışan için daha az tehdit edici olabilir. Danışan bu ortamda öğrendiği

becerileri gerçek hayata aktarabilir. Bu noktada saha uzmanları ve akademisyeni her bir problem alanına ilişkin müdahaleler için etkililikleri sınanmış uygulamaları entegre ederek ihtiyaç duyan okulların kullanılmasına olanak sağlanabilir. Buna ek olarak psikolojik danışman eğitimi konusunda PDR lisans programlarında konuya ilişkin dersler ve uygulamaların dahil edilmesi düşünülebilir. Başka bir açıdan bakıldığında da mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetleri kapsamında değerlendirilebilecek bir husus da belirli sayıda veya öncelikli olarak belirlenebilecek meslek gruplarının yaptıkları işlere, iş ortamlarına ilişkin sanal deneyimin sağlanması adına çeşitli meslek gruplarının tanıtımı gibi çalışmalar da düşünülebilir. Böylece çeşitli kademelerde öğrenim gören öğrenciler mevcut iş sahalarını deneyimleyebilir, iş ortamları hakkında fikir edinebilir ve alan, dal seçimi ve üniversite ile bölüm seçimine kadar birçok konuda kariyer seçeneklerini daha etkili bir şekilde oluşturabilir. Her ne kadar okullarda verilen kariyer danışmanlığı kapsamında çalışmalarla çeşitli meslekler tanıtılsa da daha fazla duyuya hitap eden uygulamalar ile mesleğin çeşitli özelliklerini daha ayrıntılı şekilde tanıtılabilmesi açısından önemli olabilir. Çünkü öğrenciler kendilerine uygun meslekleri seçtiklerinde bireysel olarak daha mutlu ve yaşam kalitesi daha yüksek olacaktır ve de mesleki doyumu artmakla birlikte daha üretken olacaktır. Bu da ülkemizdeki meslek faaliyetlerini yürüten bireylerin ülkemize daha çok katkı sunabilecekleri anlamına gelmektedir.

Mobil Uygulamalar

Yakın bir dönemde mobil uygulamaların eğitim ve ruh sağlığı alanlarında da çok hızlı bir şekilde gelişeceği ifade edilmektedir. Akıllı telefon temelli mobil uygulamaların son yıllarda hızla yaygınlaşması PDR hizmetlerini içeren mobil uygulamaların da geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamıştır. Mobil uygulamalar PDR hizmetlerinin önemli bir bölümünde kullanılabilir. Özellikle ders, alan, meslek seçimi (yetenek, ilgi, kişilik, tutum vb belirlenmesi-kişiye ait bir profilin oluşturulması), eğitsel rehberlik hizmetleri (zamanı etkili kullanma, verimli ve etkili çalışma, okuma alışkanlığı geliştirme vb) ve psikolojik danışma süreçlerinde ödevlerin ve yeni öğrenilen becerilerin pekiştirilmesi amacıyla mobil uygulamalardan faydalanılabilir. Öğrencilerin günümüzde teknoloji temelli uygulamalara daha kolay uyum sağladıkları ve bilgiye erişim, bilgiden yararlanma noktasında daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Bu noktada özellikle belirli bir problem alanında sorun yaşayan öğrencilerin psikolojik danışman ile yürüttükleri psikolojik danışma oturumlarında destekleyici bir materyal olarak düşünülebilir. Mobil uygulamalara entegre edilen bilgi, doküman, video, ses kaydı gibi çeşitli eklentilerle öğrencinin psikolojik danışmalardan daha verimli ve etkili bir şekilde yararlanmaları sağlanabilir. Öncelikli olarak hangi problem alanlarında öncü çalışmaların yapılabileceği analiz edilmesi daha sonrasında mevcut nispeten daha yapılandırılmış olan kuramlara dayalı (örneği bilişsel davranışçı terapiler gibi) mobil

uygulamaların geliştirilmesi sağlanabilir. Mevcut mobil uygulamaların etkililikleri sınandıktan sonra belirli bir kullanım yönergesini içeren kitapçıklarla okullarda çalışan psikolojik danışmanların kullanımına sunulabilir. Böylece öğrenciler sorun yaşadıkları veya ihtiyaç duydukları konularda psikolojik danışma sürecinde daha etkili ve verimli bir şekilde yararlanabilecekleri ve de psikolojik danışma oturumlarının kısalması ile psikolojik danışmanların zamanları daha etkili kullanabilmeleri sağlanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de yaş, kademe, gelişim özellikleri dikkate alınarak içeriklerin hazırlanmasıdır. Her bir problem alanı farklı yaş, kademe ve gelişim özelliklerine göre tasarlanması önemlidir. Örneğin, sınav kaygısını azaltmaya yönelik bilişsel davranışı terapi temelli olarak geliştirilen mobil uygulama her yaş, kademe ve gelişim özelliklerine yönelik olarak farklı hazırlanmasını gerektirir. Dolayısıyla çok sayıda mobil uygulamaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Blok Zincir

Son yıllarda ön plana çıkmaya başlayan İngilizce'de "blockchain" olarak isimlendirilen "blok zincir" olarak Türkçe'ye çevrilebilecek bu terimin de üzerinde durmak gerekebilir. Veri güvenliğinin sanal ortamda güvenli bir şekilde saklanabilmesi gibi çeşitli özellikler sunmaktadır. Blok zincir teknolojisi verinin tek bir yerde korunması ve saklanması yerine birden çok yerde yani dağıtık bir şekilde merkezi olmayan bir biçimde korunması veya saklanmasına odaklanmaktadır. Özellikle blok zincir temelli geliştirilebilecek yazılım ve programlarla merkezi olmayan ve veriyi saklayacak bir otoriteye gerek kalmadan PDR hizmetlerinin sanal ortamlarda yürütülebilmesine olanak sağlayabilir. Bu konuda güvenli sistemlerinin geliştirilmesi, blok zincir teknolojisi ile PDR hizmetlerinin buluşturulması için AR-GE çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Veri Toplama ve Veri Analizi Uygulamaları

Okullarda yürütülen PDR hizmetlerinde bireyi tanıma ve bireyin kendisini tanımasına yardımcı olmak önemlidir. Bu bağlamda yazılım teknolojileri kullanılarak bireylerin yanıtlarını hızlı bir şekilde toplayabilecek ve gelen verileri hızlı bir şekilde analiz edebilecek uygulamaların geliştirilmesi psikolojik danışmanların PDR hizmetlerini daha etkili ve verimli bir şekilde yürütebilmesine olanak sağlayabilir. Özellikle çeşitli bireyi tanıma tekniklerinin entegre edilmesiyle rehberlik servislerine önemli katkılar sunabilir.

Yüz tanıma, sensör, robot vb. teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte artık veri toplamak için kullanılan kağıt kalem testlerinin yanında farklı veri toplama tekniklerinin geliştirilmesi ve bireyi tanıma teknikleri arasında yerini alması gerekmektedir. Okullarda verilerin toplanması, depolanması ve analiz edilmesi için yapay zeka teknolojilerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Ülkeler Arası Bağlantılar ve Yenilikçi Çalışmalar

Teknolojik gelişmeler ve internet sayesinde dünyanın farklı ülkelerinde bireyleri ortak bir paydada buluşturabilme imkanının sağlaması son derece önemlidir. Bu bağlamda özellikle dilimize ve kültürümüze ait ögelerin teknoloji temelli uygulamalara entegre edilmesi ile güçlü bağlantılar oluşturabilme imkanı sağlayabilir. Örneğin Türk Dünyası'nın farklı kesimlerindeki soydaşlarımızın ülkemizdeki PDR hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanabilir. Dahası, Türk Cumhuriyetleri'nde çalışan ruh sağlığı profesyonellerin mesleki gelişimlerine katkı sağlaması, iş birliklerinin artması, tüm öğrencilerin etkili ve verimli bir şekilde PDR hizmetlerinden yararlanabilmelerine katkı sunabilir. İlgili ülkelerdeki ruh sağlığı uzmanlarının özellikle psikolojik danışmanların ülkemizdeki teknoloji temelli uygulamaların standartları, geliştirilen uygulamalar hakkında eğitimlerin verilmesi, benzer şekilde ülkemizdeki psikolojik danışmanların Türk Cumhuriyetlerindeki okullara yönelik çalışmalara katkı sağlamak amacıyla görevlendirilmesi ve bu bağlamda politikaların geliştirilmesi önemlidir. Böylece ülkemizdeki ve Türk Cumhuriyetlerindeki teknoloji temelli uygulamalardan iyi örneklerin karşılıklı olarak desteklenmesi PDR hizmetlerinin gelişimine katkı sağlayabilir.

PDR alanında üretilen bilgilerin projelendirilmesi ve belli bir uygulama ile hizmet modeline dönüştürülmesi önemlidir. Test edilen proje ve modeller, başka disiplinlerle de işbirliği yapılarak teknolojik temelli uygulamalara dönüştürülebilir ve Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki bu uygulamalar marka ve patent alınarak kalitesi tescillenebilir ve böylece uygulamalar standartlaştırılabilir. Dünyadaki eğitim süreçlerinde kullanılmak üzere uluslararası rekabet gücüne sahip hizmet modelleri ve ürünler geliştirilerek, ihraç edilebilir. Böylece dünyaya PDR hizmetlerinde geliştirilen bu ürünler ihraç edilebilir. Üretilen uygulamalar ülkemiz koşullarında uygulanabileceği gibi yurt dışında talep görmesi durumunda çeşitli uyarlamalar ve uluslararası işbirlikleri yapılarak ülkemize katma değer olarak geri dönebilir.

Dijital Teknolojiler ve Bireylere Etkileri

Nesnenin gerçekliğinin yerini sanal gerçeklik aldı mı? İnsanlar dijitalleşiyor mu? Kimlikler de dijitalleşiyor mu? Dijital kimliklerin olumlu inşası için neler yapılabilir? Dijital teknoloji bizi özgürleştiriyor mu, yoksa bunun önüne engel mi koyuyor? İnsanları manipüle edilmeye çok açık hale getiriyor. Manipülasyona açık insanlar nasıl sağlıklı kararlar verecekler? vb. soruları genelde eğitim sisteminin, özelde ise PDR hizmetlerinin cevaplaması gereken sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. En yakın dönemde bu konunun üzerinde ehemmiyetle durulması, akademik ve uygulamaya dönük çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Hemen hemen tüm öğrenciler teknolojiyle iç içedir. Teknolojinin faydalarının yanında riskleri de yanı başımızda durmaktadır. Öğrencilerin teknoloji ile etkileşimlerini

yönetebilecekleri (ne kadar süre telefon internet kullanmalı, youtube vb ortamları öğrenme amacıyla daha nasıl etkili kullanabileceği, kendini nasıl koruyabileceği vb) beceriler geliştirmelerine yönelik uygulamalara ağırlık vermeleri önem kazanmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklerle, ilerleyen süreçlerde, özellikle öğrencilere yönelik yapılan test, anket, envanterlerin online olarak sisteme giriş yapılabilmesi gibi geliştirilecek yenilikler, öğrencinin eğitim kademesi ilerledikçe yeni eklenen verilerle bunun beslenebilmesi bireye ait çok ciddi veriler haline gelebilecekken, kişisel verilerin korunması ve saklanması hususu daha da önem kazanmaktadır.

Kişisel verilerin korunması ve saklanması hem yetişkinler hem de çocuklar için hukuki, sosyal, kişisel ailevi vb pek çok açısından gerekli ve önemli bir husustur. Kişisel verilerin korunması ve internette mahremiyet önümüzdeki yıllar çok daha yoğun olarak karşılaşılabilecek durumlardır. Öğrenciler sosyal medyayı nasıl algılamalı? nasıl kullanmalı? nasıl yönetmeli ve nasıl korunmalı? sorularına cevap verecek şekilde programların hayata geçirilmesi var olan programların güncellenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda yasal önlemler alınmalıdır.

Uzaktan Eğitim Sürecinde PDR Hizmetleri

2019 Aralık ayında Çin'den yayılan ve dünyayı tehdit eden, 2020 Mart ayından itibaren de ülkemizi etkisi altına alan Covid 19 tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreç küresel ölçekte eğitimi de kapsayacak şekilde tüm alanları etkilemiştir. Bu süreçte uzaktan eğitim büyük ölçüde yüz yüze eğitimin yerine almıştır. MEB, Covid dönemi tamamen sona erse de uzaktan eğitimin artık kaçınılmaz bir şekilde hayatımıza girdiğini ve az ya da çok önümüzdeki yıllar devam edeceğini belirtmektedir.

Ülkemizde uzaktan öğretim süreçlerinde branş ve sınıf öğretmenleri sınıfta yaptıkları işi ekran karşısında yapmaya devam ettiler ve bir şekilde görevlerini yerine getirmiş oldular. Ancak genel olarak yüz yüze yürütülen psikolojik danışma hizmetleri bu süreçte nasıl yürütüldü? Salgın döneminin yapısına uygun olarak PDR çerçeve planlarının uyarlaması yapılabildi mi? Verilen hizmetler ne ölçüde amacına ulaştığı ölçülebildi mi? Bu dönemde psikolojik danışmanlar mesleki sorumluluklarını gerçekleştirirken ne gibi sorunlar yaşadılar? Bu hizmetler daha etkili hale nasıl getirilebilir? Bunun gibi soruların cevaplandırılması ilerleyen süreçlerde benzer durumların yaşandığı takdirde PDR hizmetlerinin daha verimli hale getirilmesine katkı sağlayabilir.

Eğitimde kullanılmak üzere geliştirilen EBA TV, EBA, zoom gibi platformların yaş gruplarına, gelişim dönemlerine, öğretim kademelerine özgü olarak geliştirilmesi, düzenlemesi gerekli olabilir. Bu tür platformların farklı gelişim

dönemlerindeki öğrencilerin ve öğretmenlerin kullanımları sırasında fiziksel sağlıklarını koruyacak düzeyde oturma düzeni, materyallerin kullanımı sırasında ergonomiye dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu platformların kullanımından önce, kullanımı sırasında ve kullanımı sonrasında koruyucu önlemlerin alınması için yönergelerin hazırlanması, broşür vb. içeriklerin geliştirilmesi önemlidir. Bununla birlikte öğrenci ve öğretmenlerin ruh sağlığının korunması, uzun süre dijital platformlara maruz kalmanın olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi, psikolojik iyi oluş düzeylerinin geliştirilmesi için çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Dijital teknolojilerin çocuklara yönelik olarak kullanımında hizmetlerin hedef kitleye ne derece ulaştığına, ne derece etkili olduğuna yönelik değerlendirme imkanının zor olduğu görülmektedir. Küçük yaş grubuna yönelik olarak dijital teknolojilerin kullanımında yaş grubundan kaynaklı sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle erken çocukluk eğitiminde dijital teknolojilerin kullanımının sınırlandırılması ve gelişimsel risklerinin en aza indirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Hızlı bir şekilde dijitalleşme sürecinin içini dolduracak, zararlarını en aza indirecek önlemler ve çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede disiplinlerarası çalışmalara ve yaklaşımlara ihtiyaç vardır. PDR hizmetlerinin hızını, kapsamını, etkililiğini bu çerçevede artırmaya yönelik olarak farklı disiplinlerin bir arada olduğu çalışmalar yapılmalıdır.

Gelişen teknoloji ile birlikte PDR Hizmet alanlarının hemen hemen hepsinde (mesleki, eğitsel, kişisel ve sosyal) ailenin bilgi edinmek amacıyla ilk başvuru kaynağı internet olmaktadır. Bu alanın kontrolsüz bırakılması neticesinde hiç bir şekilde PDR eğitimi almamış kişiler tarafından yazılan yazılar, yüklenen videolar vs kişilere zarar verip, yanlış yönlendirmelerde bulunabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için MEB ve üniversiteler ortaklığında oluşturulacak resmi bir sanal bilgilendirme platformu yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçebilecektir.

Veriye Dayalı Eğitimde PDR Hizmetlerinin Niteliği

Üniversitelerde ve okullarda yürütülen PDR hizmetlerine yönelik olarak "eylem planları" hazırlanmalı ve bu planlar çerçevesinde uygulamaların gerçekleştirilmesi önerilir. Eylem planlarında hedefler, kaynaklar, tarihler, sorumlular ve sonuçların açıkça ve kanıta dayalı olarak yer almalıdır. Bu eylem planlarında uzaktan eğitimde PDR hizmetlerinin ne şekilde gerçekleştirileceğine ilişkin düzenlemeler yapılması yararlı olur.

Okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının, kayıt ve kanıt temelli olarak gerçekleştirilmesi önerilir. Bu kapsamda yapılan tüm çalışmaların "gizlilik" ilkesi de gözetilerek çevrimiçi ortamlarda kaydedilmesi ve yapılan çalışmaların sonuçlarının kanıtlarıyla birlikte yılsonu raporlarında sunulması tavsiye edilir.

3. GENÇLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİNE YÖNELİK PROJEKSİYONLAR

Dünya ve yaşam koşulları sürekli olarak değişmektedir. Meydana gelen değişim ve gelişmeler 21. yüzyılda çok hızlı olmaktadır. Özellikle 21. yüzyılda küreselleşme ve dijitalleşmenin çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesi yaşamın tüm alanlarında çok büyük değişiklikler meydana getirmektedir. Bu değişim ve gelişmelerin ışığında gençlerin ihtiyaçları ve sorunları da değişmektedir. Bu doğrultuda günümüzde gençliğin karşı karşıya sorunlar ve benzer şekilde gelecekte gençlerin karşı karşıya kalacağı ön görülen sorunların belirlenmesi önemli olacaktır. PDR hizmetlerinin işlevleri doğrultusunda gençlik sorunlarına yönelik önleyici - koruyucu ve iyileştirici çalışmalar planlanması ve yürütülmesi oldukça önemlidir. Ayrıca bu doğrultuda akademik çalışmalar yürütülmesi, projelerin yapılması ve politikaların düzenlenmesi bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Uluslararası düzeyde yapılan değerlendirmelerin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki gençlerin mutluluk düzeylerinin dünya sıralamasında alt sıralarda olduğu bilinmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak Türkiye'de gençlerin mutsuzluk sebeplerini araştıran çalışmalar yapılmalı ve gençlerin iyi oluşlarını, mutluluk düzeylerini, bütüncül sağlıklarını destekleyecek çalışmalar yürütülmelidir. Ayrıca gençlerin mutluluk düzeylerine artırmaya yönelik çalışmalar planlanmalıdır. PDR hizmetlerinin nihai hedefi bireylerin iyi oluşlarını yani mutluluklarını desteklemektir. Bu doğrultuda gençlerin mutluluk düzeylerinin artırılmasında PDR hizmetlerinin rolü göz önünde bulundurularak PDR hizmetlerinde bu doğrultuda düzenlemeler yapılması önemli görülmektedir.

Bilindiği üzere günümüz koşulları hızlı bir değişimi içindedir. Gençlerin bu değişimden nasıl etkilendiğinin ortaya konulması, gençlerin anlaşılması ve onlara yönelik yapılacak çalışmaların planlanmasında önem taşımaktadır. Bu doğrultuda "Gençlik Profili Araştırmalarının" yeniden yapılması ve gençliğe ait istatistiklerin güncellenmesi önerilir. Bu araştırmalarda; gençlerin dünyayı nasıl algıladıkları, yaşamdan beklentileri, hedefleri, başa çıkma kaynakları, toplumsal kurumlardan beklentileri, toplumsal kurumlara ilişkin tutumları gibi birçok konu büyük örneklemler üzerinde incelenebilir. Bu araştırmaların sonuçlarına dayalı olarak eğitime, sosyal hayata ve ekonomiye ilişkin politikalar geliştirilebilir. Söz konusu bu araştırmaları yapmaları için sivil toplum kuruluşları teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

Eğitim sistemimizin akademik başarıyı öncelemesi, merkezi sınavlarda başarısız olan büyük bir genç kitlenin oluşu, lise mezunu gençlerin istihdam edilmesindeki sınırlılıklar, lise mezunlarının ilgi ve yetenekleri yerine ekonomik gerekçelerle meslek seçmeleri, üniversite mezunu gençlerin iş bulamamaları gibi durumlar gençlerin olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öte yandan gençliğin dinamik yapısı ve gençlerin sahip olduğu potansiyeller uygun imkanlarla buluşturulduğunda gerek kendileri gerekse toplum için büyük fayda sağlayabilecektir. Bu kapsamda

gençlerin geleceğe pozitif bir anlayışla hazırlanmalarını destekleyen, iyi oluşlarını yükseltecek, ilgi ve yeteneklerini açığa çıkarabilecekleri fırsatların kendilerine sunulmasını sağlayan eğitim politikalarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Dünyada iyi oluş odaklı eğitim - öğretim modelleri bulunmaktadır. Akademik başarı odaklı eğitim - öğretim sisteminin gençlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılamadığı aşikardır. Gençlerin 21. yüzyıl ile birlikte değişen ihtiyaç, ilgi ve beklentilerine cevap verecek özellikler taşıyan eğitim - öğretim sistemine öncelik verilmesi önemli görülmektedir. Bu noktada da eğitim - öğretim etkinliklerinin akademik başarı odağından psikososyal faktörler ve yaşam becerileri odağına yönelmesi önemlidir.

Gençlik Merkezleri'nin yapısı ve işleyişi incelendiğinde, yapılan faaliyetlerin çıktılarının değerlendirildiği bir sistemin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu merkezlerin daha işlevsel kılınması amacıyla MEB, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın işbirliği çerçevesinde planlı ve sistematik programlara dayalı faaliyetler gerçekleştirmesi önerilir. Yapılacak çalışmalarda sürdürülebilir bir eğitim anlayışının esas alınması, kalıcı becerilerle birlikte milli ve manevi değerlerin kazandırıldığı programların takip edilmesi önem taşımaktadır. Eğitim, spor, kültür ve kariyer arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde kurulması ve birey ile toplum yaşamındaki önemi ile ilişkilendirilmesi gençlere yönelik çalışmaların etkisini arttıracaktır.

Gençlik Merkezleri'nde gençlerin gelişimlerini destekleyen birçok önemli çalışma yürütülmektedir. Bu merkezlerde PDR hizmetlerinin planlı ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilmesi için alt yapıların oluşturulmasının, bu merkezlerde PDR birimlerinin kurulmasının ve psikolojik danışman istihdam edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Son zamanlarda yaşanan göç, küresel salgın ve dijitalleşme gibi süreçlerin, toplumun tüm kesimlerinde olduğu gibi gençler üzerinde de çeşitli etkileri olmuştur. Bu değişimler, gençlerde teknoloji bağımlılığı, siber zorbalık, siber kurbanlık, kişisel verilerin güvenliği, yalnızlık, kaygı, sosyal ilişkileri problemleri, ebeveynlerle çatışma ve işsizlik gibi psikolojik ve sosyal temelli birçok sorunu açığa çıkarmıştır. Bu noktadan hareketle PDR lisans ve lisansüstü programlarında işlenen derslerin gençlerin güncel olarak karşılaştıkları problemleri dikkate alarak düzenlenmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte okul ve sınıf PDR programlarının ve etkinliklerinin gençlerin güncel problemleri ışığında güncellenmesi önerilir. Üniversiteler ile okullar arasındaki işbirliğinin yanından okul psikolojik danışmanları ve sınıf rehber öğretmenlerinin bu noktada işbirliği içerisinde hareket etmesi ayrıca önem taşımaktadır.

Türkiye'de ve dünyada karşı cinsle yakın ilişkilerde flört şiddetinin çok yaygın bir halk sağlığı ve gençlik sorunu olduğu bilinmektedir. Flört şiddeti gençler

üzerinde kısa ve uzun vadeli kalıcı olumsuz etkileri olan ve ileride aile içi şiddete de yol açabilecek önemli bir sorundur. Flört şiddetinin önlenmesinde okul temelli önleyici çalışmaların etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Dünyada çeşitli ülkelerde flört şiddetini önlemeye yönelik okul temelli çalışmalar yürütülmekte ve bu çalışmaların flört şiddetini önlemede ve sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesini sağlamada etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye'de gençlere yönelik flört şiddetini önleme ya da sağlıklı ilişkilere ilişkin farkındalık kazandırmaya yönelik çalışmalar bulunmamaktadır. Flört şiddetini önlemeye yönelik okul temelli çalışmaların planlanması ve uygulanmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Kültürümüze özgü beceri temelli gelişimsel modellerin geliştirilerek uygulanması böylece karşı cinsle ilişkilerin sağlıklı zemine taşınmasına katkı sunabilir. Aksi halde görmezden gelinen bu gençlik probleminin toplumun geleceği için daha büyük tehditleri beraberinde getirebileceği unutulmamalıdır.

Türk gençliğinin kültürüne, tarihine, toplumuna olan bağını güçlendirecek, dünyayla rekabet edecek düzeyde özgüveni olan, yaşam becerilerine sahip, gençliğin güçlü ve potansiyel bir kaynak olarak değerlendirildiği, aynı zamanda iyi oluşlarına hizmet edecek nitelikte gelişimsel bakış açısına uygun PDR hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Gençlerin antisosyal davranışları, altında yatan nedenler ve dinamikler iyi analiz edilerek, PDR hizmetleri ile birlikte prososyal davranışlar kazanması için çalışmalar yürütülmelidir. Ülkemizde dünyaya oranla daha düşük olduğu tahmin edilen zararlı alışkanlıkların ve antisosyal davranışların doğru bir şekilde tespit edilmesi çözümü için politikaların geliştirilmesi ve PDR hizmetlerinin buna göre çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Gençlerin geleceğe yönelik umutlarını güçlendirecek, aynı zamanda bu umutlarını çaba ve azimle destekleyebilecek kişisel ve kariyer gelişimi modellerine ihtiyaç bulunmaktadır. Gençlerin dünyadaki problemlerine benzer bir şekilde problemlerinin ülkemizde de görüldüğü unutulmamalıdır. Bu nedenle koruyucu, iyileştirici ve gelişimsel anlayış birlikte ele alınarak okul sistemi içinde hizmetler güçlü ve etkili bir şekilde sunulmaya devam etmelidir.

Özellikle üniversite mezunlarının önemli bir kısmı yurt dışına göç etmekte, ülkemiz ciddi düzeyde beyin göçü vermektedir. Bu nedenle eğitim süreci içerisinde vatandaşlık bilinci ve kültürel değerlerin ciddi programlar ile yapılandırılması ve eğitim süreçlerinde sağlıklı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ayrıca ülkenin hukuki alt yapısını ve adalet anlayışını geliştirecek, kültürel iklimini güçlendirecek, ulusal ve uluslararası rekabet gücüne sahip nesillerinin yetiştirilmesi için PDR alanının bilgi birikiminden ve uygulama deneyimlerinden faydalanılmalıdır.

4. BİR KURUM OLARAK AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE PDR HİZMETLERİ

Aile toplumun temelini oluşturan bir kurumdur. Birey, dünyaya geldiğinde kendisini bir ailenin içerisinde bulmaktadır. Bireyin gelişiminde erken çocukluk yaşantılarının, birincil bakıcıları olan ebeveynlerinin rolünün oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda evlilik öncesinde, evlilik sonrası çocuk sahibi olmadan önce, doğum öncesinde ve doğum sonrasında anne baba adaylarına yönelik PDR hizmetlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Belirtilen dönemlerde anne baba adaylarına ve anne babalara sunulacak PDR hizmetleri, ortaya çıkabilecek sorunları önleme ve önlenemeyen sorunlara ise erken müdahale etme imkanı sunacaktır.

Aile kurumunun güçlendirilmesi, gerek aile bireylerinin bütüncül sağlığı gerekse de toplumun güçlendirilmesi için önemli bir faktördür. Evlilik ve aile kurumun güçlendirilmesi için, bireylere evlenmeden önce evlilik ve aile ilişkilerini güçlendirecek evlilik öncesi eğitim fırsatları halk eğitim merkezleri ya da belediyeler aracılığıyla sunulmalıdır. Evlilik öncesi eğitim kapsamında bireylere, evlilik ve aile dinamikleri, aile içi ve kişilerarası ilişki dinamikleri, problem çözme, çatışma çözme, farklılıklara saygı, sağlıklı kişiler arası ilişkiler, sağlıklı romantik ilişkiler, cinsel sağlık, aile ekonomisi, bütçe planlama, aile planlaması, çocuk gelişimi gibi konularda bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik çalışmalar planlanmalıdır. Evlilik öncesinde bireylere evlilik ve aileyi güçlendirmeye yönelik yapılacak bu çalışmalar, halk eğitim merkezleri ve belediyelerde psikolojik danışmanlar tarafından yürütülmelidir. Bireyleri evlilik ve aile yaşamına, bilimsel temelli, kültüre duyarlı ve profesyonel olarak sunulan eğitimler aracılığıyla hazırlamak bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde ortaya çıkabilecek çok sayıda sorunun önlenmesine yardımcı olacaktır. Bireysel düzeyde, evlilik öncesi eğitimler aracılığıyla sunulan bilgi ve beceriler bireylerin kişilerarası ilişkilerini ve bireysel gelişimini destekleyecektir. Ayrıca aile ilişkilerini güçlendirecektir. Bireyin ve ailenin güçlendirilmesi toplumsal düzeyde gelişim ve güçlenmeyi mümkün kılacaktır. Ayrıca, aile içi ilişkilerin ve dinamiklerin güçlendirilmesi, dünyaya gelecek yeni bireylerin sağlıklı ve işlevsel bir aile ortamında dünyaya gelmeleri ve büyümeleri ile sağlıklı bireylerin gelişimi için önemli bir adım olacaktır.

Evlilik sonrası çocuk sahibi olmadan önce, evli bireylere yönelik çocuk sahibi olduktan sonra onların fiziksel, psikolojik ve bilişsel olarak gebelik sürecine ve sonrasına, ebeveynlik rollerine, aileye yeni katılacak birey ile birlikte değişecek olan aile dinamikleri için farkındalık geliştirmelerine yönelik eğitim psikolojik destek imkanları sunulması önemli olacaktır. Bu süreçte ihtiyaç duyan çiftlere yönelik psikoeğitim programları ya da psikolojik destek imkanlarının sunulması sağlıklı aile ve sağlıklı çocuk gelişimi için önemli olacaktır. Bu çerçevede belediyeler, halk eğitim merkezleri ya da aile ve toplum sağlığı merkezlerinde istihdam edilecek psikolojik danışmanlar aracılığıyla anne baba adaylarına gebelik sürecinde bütüncül

sağlık, çocuk bakımı ve gelişimi, ebeveynlik rolleri gibi konuları içeren psikolojik destek hizmetlerinin sunulmasına yönelik düzenlemeler yapılması daha güçlü ve işlevsel ailelerin ve dolayısıyla işlevsel ve sağlıklı bireylerin ve toplumun gelişimi için önemlidir.

Benzer şekilde çocuk sahibi olduktan sonra ebeveynlerin desteklenmesine yönelik olarak psikolojik destek sağlamak amacıyla düzenlemeler yapılması önemli olacaktır. Ebeveynlerin ebeveyn olma ve büyümekte olan çocukları ile ilgili eğitim ve psikolojik desteklere ulaşmak için çocuklarının okul çağına gelmeleri beklenmemelidir. İhtiyaç duyan ebeveynlerin çeşitli eğitim ve psikolojik destek hizmetlerine erişimini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Yaşam koşullarının ve çocukların gelişimsel özelliklerinin değişiklik göstermesine bağlı olarak ailelerin PDR hizmetleri bağlamındaki ihtiyaçları farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak belirli aralıklarla ailelere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Okuldaki PDR hizmetleri çerçevesinde ailelere yönelik olarak çocuk-ebeveyn ilişkisini güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca bu konudaki akademik çalışmalar ve saha çalışmaları artırılmalıdır.

Eğitim-öğretim süreçleri ile ilgili sorumluluğun ağırlıklı olarak annelerin üzerinde olduğu gözlenmektedir. Bir çocuğun bütüncül gelişiminde babanın rolü göz önünde bulundurularak babaların da sürece dahil olmalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda baba katılımını artırmaya yönelik projeler ve farkındalık çalışmalarının yapılmalıdır. Baba eğitim çalışmaları ya da anne ve babanın birlikte katıldığı çalışmaların yapılması önemli olacaktır.

RAM'lar bünyesinde ailenin güçlendirilmesine yönelik bir alt birim oluşturulabilir. Bu birimler ulusal ve yerel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak ailelere yönelik psikoeğitim programları, aile seminerleri gibi aileleri güçlendirmeye ve bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yürütebilir.

Bireyin bütüncül gelişiminin desteklenmesi ve PDR hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi süreçlerinde anne-babaların rolü göz önünde bulundurularak, anne-babaların eğitim-öğretim kurumları tarafından düzenlenen eğitim ve toplantı gibi faaliyetlere katılımını teşvik edecek mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

Değişen yaşam koşulları ile birlikte geleneksel aile yapısının büyük oranda değiştiği gözlenmektedir. Geniş ve çekirdek aile yapılarının yanı sıra, tek ebeveynli aileler ya da üvey ebeveynlerin ve kardeşlerin yer aldığı aileler artmıştır. Bu doğrultuda bu aile yapılarına yönelik çalışmalar yürütülmesi önemlidir. Özellikle okul PDR hizmetlerinin hem aile üyelerine yönelik işbirliği ve iletişim çalışmalarını iyileştirmesi, hem de bu ailelerdeki çocukların gelişimsel yönden desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütmeleri önemli görülmektedir. Ebeveyn kaybı, ebeveyn

yoksunluğu, ebeveyn boşanması, boşanma sürecine uyum, yeniden evlenme, yeniden evlenme sonucu oluşan aileye uyum, aile içi iletişim, olası riskler ve önleme çalışmaları gibi konularda çalışmalar yürütülmesi önemli görülmektedir. Bu amaçla çocuklara ve ailelere yönelik olarak yürütülecek bireysel ya da grupla psikolojik destek okulların aileyi ve toplumu güçlendirme misyonuna uygun olacaktır.

Aile içi şiddet, günümüzde oldukça yaygın bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir. İstatistiklere ve günlük haberlere yansıyan sayılardaki yükseklik ve özellikle de artış dikkat çekicidir. Aile içi şiddet oldukça kapsamlı ve çok yönlü olarak ele alınması gereken bir olgudur. Bu doğrultuda kısa, orta ve uzun vadeli çalışmalar yürütülmesi ve bu çalışmaların disiplinler arası olarak çok yönlü olarak ele alınması gerekliliği söz konusudur. Bu noktada şiddetin ve aile içi şiddetin uzun vadeli olarak ve kalıcı bir şekilde önlenmesinde eğitimin ve okulun rolü önemli görülmektedir. Okullarda, şiddetin ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik, ayrıca sağlıklı kişilerarası ilişkiler ve aile içi ilişkiler oluşturulmasına yönelik kapsamlı çalışmalar yürütülmesi gereklidir. Bu çalışmalara aileler de dahil edilmelidir.

Ailelerin problemlerin tespit edilmesi ve bu problemlerin rehabilitasyonu için çalışmak hem zaman açısından hem de ekonomik açıdan maliyetlidir. Çocukların içine doğduğu ve büyüdüğü, kurduğu güvenli ilişkileri ile psikolojik ve sosyal temellerinin atıldığı aile ortamının ve aile kurumunun güçlendirilmesi önemli bir durumdur. Türk milletinin en önemli özelliklerinden birisi tarihi ve kültürel bağlarına, inanç değerlerine uygun yaşam biçimini yine aile kurumu içerisinde yaşatma gayreti içinde olmasıdır. Aile kurumunu korumak ve güçlendirmek için aile üyelerinin ve sosyal, toplumsal kurumların çabaları devam etmektedir. Bu anlam Okulun da başta PDR hizmetleri aracılığıyla aile kurumunu güçlendirmek için çalışmalar yapması, çocukların geleceğe daha güvenli hazırlanmasına ve toplumun yarınlarını güvence altına almasına katkı sunacaktır.

5. KARAKTER VE DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA PDR HİZMETLERİ

Okulların temel amacı, bireyi yaşama hazırlamak, mutlu ve yaşamdan doyum alan bireyler yetiştirmek ve birey aracılığıyla toplumsal refahı ve huzuru artırmaktır. Bu doğrultuda mutlu, yaşamdan doyum alan yani iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirme, okulların temel odağı olmak durumundadır.

Karakter ve değerler eğitimi nesillerin güçlü, sağlıklı ve mutlu olmasını sağlayacak düzeyde yapılandırılmalıdır. Yeni nesiller bireysel çabalarının aile, toplum ve sosyal açıdan desteklenmesinin yanında okul ortamında da açık ve örtük olarak karakter ve değerlerinin şekillendirilmesine ihtiyaç duymaktadır. Özellikle kuşak çatışmasının yönetimi ve kuşaklar arası aktarımın güçlendirilmesi için yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Türkiye'de karakter eğitimi için 2000'li yıllardan itibaren adımlar atılmaya başlanmıştır. Her eğitim düzeyinde araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Psikolojik anlamda gelişimin önemli bir parçası olan karakter ve değerler, öğretmenlerin farklı ders müfredatlarında ele almalarının yanında okullarda PDR servislerinin koordinasyonunda sürdürülmelidir. Türk eğitim sisteminde Türk kültürüne özgü eğitim modellerinin farklı disiplinler tarafından işbirliği içerisinde geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir. Bu nedenle MEB ÖERHGM tarafından konuyla ilgili çalışmaların başlatılmasına ve Türkiye genelinde koordinasyonun sağlanmasına yönelik adımların atılması gerekmektedir. Ayrıca bu konuda üniversitelerin PDR bölümlerinde araştırma ve uygulama alt yapılarının kurulması için girişimlerin yapılmasına, belli başlı üniversitelerden başlanarak disiplinler arası anlayışla "Karakter ve Değer Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri'nin" kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu merkezin hem lisans düzeyinde derslerin okutulması hem de öğretmenlik uygulaması dersleri bünyesinde okullarda uygulamalı eğitime giden öğretmen adaylarına ilişkin eğitim ve staj yönergelerinin karakter ve değer eğitimi anlayışına uygun yapılandırılması görevini üstlenmesi gerekir.

Mutluluk, iyi oluş, yaşam doyumu gibi kavramlarla ilgili yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda iyi oluş düzeyi yüksek, yaşamdan doyum alabilen ve mutlu bireylerin, yaşamlarına anlam katabilen, anlamlı bir yaşama sahip olan bireyler olduğu görülmektedir. Ayrıca birey için anlamlı, doyum alınan bir yaşam, bireyin değerleri ile uyumlu olarak sürdürebildiği sürece mümkün olabilmektedir. Aynı zamanda bireyin mutluluk düzeyinin, yaşamdan aldığı doyumun ve yaşamındaki anlamının, başka bir ifade ile iyi oluşunun en önemli belirleyici arasında karakter özellikleri ve değerleri gelmektedir. İyi karakter özellikleri ve değerler, öğretilebilir ve geliştirilebilir özelliklerdir. Bu çerçevede eğitimin – öğretimin temel hedefleri göz önünde bulundurulduğunda okulların ana odağının karakter ve değer eğitimi olması gerektiği düşünülmektedir.

Dünya ve yaşam koşulları sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Değişim, yaşamın kaçınılmaz bir olgusudur. Antropolojik açıdan ele alındığında insanın

biyolojik ve kültürel anlamda varlığını sürdürebilmesi ancak değişen koşullara uyum sağlayabilmesi ile mümkündür. 21. yüzyılda değişim ve gelişimin oldukça hızlı olduğu, adeta değişimin hızına yetişmenin mümkün olmadığı bir dönemdir. Teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve dijitalleşme, 21. yüzyılda yaşam koşullarının ve dünya düzeninin en temel belirleyici arasındadır. Bu hızlı ve kaçınılmaz değişim ve gelişmeler yaşamın her alanına yansımaktadır. Yaşam koşulları, ihtiyaçlar, ihtiyaç duyulan yeterlik ve beceriler, meslekler, ilişkiler vb. değişmektedir. Değişen koşullar ve ihtiyaçlar, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları yeterlik ve becerilerin de değişmesi ile birlikte 21. yüzyıl becerilerini gündeme getirmiştir. Hızlı değişimin ve gelişimin, küreselleşme ve dijitalleşmenin şekillendirdiği 21. yüzyılda bireylerin bütüncül sağlıklarını koruyarak yaşamlarını sürdürebilmeleri ve etkili bir şekilde uyum sağlayabilmeleri ancak 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması ile mümkün olacaktır. Bu çerçevede eğitim – öğretim faaliyetlerinin ve müfredatların odağında 21. yüzyıl becerilerinin var olması gerektiği düşünülmektedir. Toplumların varlıklarını sürdürebilmesi de tıpkı canlı türlerinde olduğu gibi değişen koşullara uyum sağlama becerileri ile belirlenmektedir. Bu doğrultuda bireyleri 21. yüzyıl becerileri ile donanarak yetişen bir toplum da varlığını 21. yüzyılın sunduğu değişimlere uyum sağlayarak sürdürecektir. Dolayısıyla gerek bireysel iyi oluş ve mutluluk için gerekse de toplumsal refah ve huzur için çağın gerekliliklerine uygun bir eğitim – öğretimin yürütülmesi önemli görülmektedir.

Karakter güçleri ve erdemler sınıflaması, Peterson ve Seligman tarafından ortaya konan bir sınıflamadır. Bu sınıflamada tanımlanan 6 erdem ve 24 karakter gücü, tüm kültürlerde evrensel olarak değerli kabul edilen, var olan, önem verilen ve bireylerin iyi oluşları ile ilişkili olan pozitif özelliklerdir. Karakter güçleri öğretilebilir ve geliştirilebilir özelliklerdir. Literatürde tanımlanan 21. yüzyıl becerileri ve Peterson ve Seligman'a ait Karakter Güçleri ve Erdemler sınıflaması karşılaştırıldığında, örtüşen özellikler dikkat çekmektedir.

Karakter Güçleri ve Erdemler sınıflamasında yer alan karakter güçleri ve erdemler, evrensel özelliklerdir ve tüm kültürlerde var olan ve değerli kabul edilen özelliklerdir. Ancak bu özelliklerin bireylere kazandırılması sürecinde kültürel dinamikler de söz konusu olmaktadır. Değerler ve karakter özellikleri, bireyin içinde yaşadığı toplumdan ve kültürden bağımsız olarak ele alınamayacağı için, bu özelliklerin kazandırılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda kültürel faktörler ve aynı zamanda kültürel varlıklar (türküler, halk hikayeleri, edebi metinler, tarihi kahramanlar, atasözleri, deyimler vb) kullanılması önemli görülmektedir. Bu özelliklerin tüm kültürlerde değerli kabul edildiği ve evrensel olduğu bilgisinden hareketle, Türk kültüründe bu karakter güçlerinin yansımasının ne şekilde olduğu ortaya konularak, bunların yine eğitim – öğretim süreçlerine dahil edilmesi önemli görülmektedir.

Karakter ve değer eğitimi, çok sayıda disiplinin dikkatini çeken bir konudur. Eğitim – öğretim faaliyetleri çerçevesinde karakter ve değer eğitimi ile ilgili çalışmaların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi, Temel Eğitim (okul öncesi ve ilkokul), Sosyal Bilgiler Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanlarında yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemi gerek eğitim – öğretim faaliyetleri içerisinde gerekse de karakter ve değer eğitimi çerçevesinde gözden geçirilmeli ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bu anlamda daha aktif ve etkili bir hale gelmelidir.

Değerler eğitimi çerçevesinde yapılacak çalışmalar, ortak bir tarih ve kültür geçmişine sahip Türk Devletleri ve Türk toplulukları ile bir eşgüdüm çerçevesinde uygulanabilir. Bu sayede, geçmişte fiziki ve siyasi sebeplerle birbirlerinden ayrılan kültür ve değerler tekrar bir ülkü çevresinde toplanabilir. Bu Türk eğitim dünyasının öncelikli görevidir.

6. OKUL GÜVENLİĞİ, DEZAVANTAJLI GRUPLAR, EĞİTİME ERİŞİM, OKUL TERKİ

Okulda görev yapan öğretmen, çalışan ve öğrencilerin içerden veya dışarıdan gelebilecek olumsuz olaylarla beden ve ruh sağlığı tehdit olabilir. Bu nedenle her ilin, her okulun güvenlik risk durumu değerlendirme raporları çıkartılmalı. Gerek MEB gerekse emniyet ile yapılan okul güvenliği çalışmaları, veli ve okul çevresindekilerin de katılımı ile etkin ve dinamik olarak uygulanmalıdır.

Okulların iç güvenliği kadar okul çevresinin de güvensizliği-güvenliği öğrencilerin psiko-sosyal gelişimini etkilemektedir. Okul çevresinin yasal çerçeveler dahilinde sıkı denetimlerinin yapılması öğrencilerin olumsuz durumların içine düşmesinin önüne geçecektir.

Ülkemizde, çok sayıda düşük sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerin çocukları uzaktan eğitime çeşitli sebeplerden dolayı (ekonomik yetersizlik, çalışmak zorunda kalma, kırsal bölgede yaşama, ana-baba eğitimsizliği, internet erişimi olmayışı, okuyan kardeş sayısının fazla olması, vb.) eğitime erişim sorunu yaşamaktadır. MEB'in destek ve kontrolünde diğer kamu kurumları, hayırsever kişilerin ve STK'ların maddi veya teknolojik destek hizmeti sunmalarının teşvik edilmesi, mobil EBA otobüslerinin çoğaltılması ve daha nice destekleyici çalışmaların artırılması.

Kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin sosyal-kültürel-sportif gelişimleri kentlerde yaşayan öğrencilere kıyasla daha alt seviyede kalarak, eğitimde fırsat eşitsizliğinin mağduru olmaktadırlar. Kırsal bölgelerde gezici mobil kütüphanelerinin sayılarının artırılması, mahalle spor kulüplerinin oluşturularak işlerlik kazandıracak aktiviteler organize edilmesi, sosyal ve sanatsal çalışmaların içine ailelerinde dahil edilerek geniş katılımlı çalışmalar yapılmalıdır.

Dezavantajlı grupların taraması etkin bir şekilde yapılmalıdır. Bu grupların dezavantaj durumlarına göre okul, ilçe,il, ülke genelinde eylem planları hazırlanarak bu grupların belirli bir seviyeye yükseltilmesi sağlanmalıdır.

Ülkemizde değişik eğitim kademelerinde olan çok sayıda göçmen öğrenci bulunmaktadır. Bunlarla ilgili büyük ve çözümü zor durumlarla karşılaşabiliriz. Göçmen çocukların ve göçmen ailelerin Türkiye'de doğan çocukların da izlenecek ilgili entegrasyon programları-süreçleri sistematik olarak ivedi uygulanmalıdır. Ülke çapında göçmen çocuklar için yapılan projeler, PDR birimleri de sürece dahil edilerek çoğaltılmalıdır.

Zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerden azımsanmayacak sayıda öğrencinin ailevi, ekonomik, kişisel veya farklı sebeplerden dolayı okul terki gözlenmektedir. Okul terkini en aza indirgemek adına okulların ailelerle, muhtarlıklarla, güvenlik güçleriyle koordineli çalışacak, geniş kitlelere yansımaları olacak projeler hayata geçirilerek desteklenmelidir.

7. OKULUN TOPLUM TEMELLİ RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİNDEKİ ROLÜ

Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerinde okulun yeri ve önemi büyüktür. Okullardaki ruh sağlığı hizmetlerini yerine getiren okul psikolojik danışmanlarıdır. Ülkemizde nüfusun yüksek olması, okul sayısının fazla olması ve öğrenci sayısına baktığımız zaman ruh sağlığı hizmetlerinin ne derece önem arz ettiğini görmekteyiz. Ülkemizde 18 milyonu aşkın öğrenci eğitim sisteminde yer almaktadır. Bunun yanında 1 milyonu aşkın öğretmen görev yapmaktadır. Türkiye'nin toplam nüfusunun %32'sinin doğrudan eğitim sistemi içinde yer aldığını görebilmekteyiz. Bu oran bize okulun ne derecede önemli olduğunu gösteriyor. Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerinde çalışmalar yapılırken okul temelli çalışmaları göz ardı edemeyiz. Okullarda öğrencilerle çalışırken bir yandan da aileler yer almaktadır. Bu da aynı zamanda 18 milyonu aşkın aile demektir. Toplam nüfus açısından düşünürsek bu oran %50'ye yaklaşmaktadır. Bu oran asla küçümsenmeyecek bir rakamdır. Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerinde okullar bizim için çok değerli ve önemli çalışma alanlarından biridir.

Okullarda PDR hizmetlerinin gelişimsel, koruyucu ve önleyici rolünün olduğunu biliyoruz. Burada okul rehberlik servislerinin daha da artırılması ve psikolojik danışma hizmetleri hizmetlerinin kalitesinin artırılması gerekmektedir. Psikolojik danışmanlar okullarda yer almaya başladığı günden bu yana okul atmosferinde olumlu bir değişim ile beraber aynı şekilde toplumun ruh sağlığı hizmetlerine olan olumsuz bakış açısını da olumlu hale getirdiğini görebiliyoruz. Velilerin son zamanlarda rehberlik servislerine gelme oranı ve ilgili uzmanlara ve kurumlara refere oranı daha da artmıştır. Bu açıdan toplumun ruh sağlığına olan bakışı olumlu yönde iyileşmiştir.

Bunun yanı sıra, okullarda ekolojik yaklaşım da göz önünde bulundurularak, okul ruh sağlığı programlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu programların hazırlanma, uygulanma, değerlendirilme ve işbirliği sağlama sürecinde okul psikolojik danışmanlarının temel rolü bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının bütün öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve davranışsal ihtiyaçlarını ve gelişimlerini değerlendirerek hizmet sunmaları önemlidir. Doğal olarak, bu öğrencilerin içinde davranışsal ve duygusal olarak sorun yaşayan öğrenciler de bulunmaktadır.

Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerin güçlendirilmesinde okullar anahtar bir unsurdur. Artan nüfus yapımız ve okullaşmanın giderek artması bu hizmetlere olan ihtiyaçları da artırmaktadır. Ruh sağlığı hizmetleri demokratik bir haktır ve herkesin eşit olarak bu hizmetlerden faydalanması gerekir. Bu amaçla okul rehberlik servislerinin personel açısından, donanım açısından ve program açısından sürekli güçlendirilmesi elzemdir. Dünya'da gelişmiş ülkelerdeki okul PDR hizmetlerine baktığımız zaman gün geçtikçe daha büyük önem kazandığı ve yeni programların ortaya çıktığını görmekteyiz.

Okullarda yapılacak çalışmalar kartopu etkisine sahip olup büyük bir çarpan etki yaratır. Bir öğrencinin almış olduğu hizmeti aile ortamına taşıması, bir velinin almış olduğu eğitimin çevresel olarak ve diğer kesimlerle ilişkisini düşünerek büyük bir çarpan etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplum ruh sağlığının iyileşmesi ve sosyal refah açısından okullar büyük bir güçtür. Toplumsal müdahale programları, okulları içeren geniş kapsamlı toplum etkinlikleriyle birleştirmelidir.

Ruh sağlığı günlük hayatımızda yani evlerde, okullarda, işyerlerinde ve boş zaman aktivitelerinde olup bitenle ilişkili olduğu ölçüde herkesi ilgilendirir. Pozitif ruh sağlığı, her toplumun sosyal, beşeri ve ekonomik sermayesine katkıda bulunur. Özellikle okullar gibi ortamlarda aktarılabilir ve sürdürülebilir etkili programları tanımlamaya acil bir ihtiyaç vardır. Gençlere yönelik okul temelli programların uygulanması da ülkemizde kalkınma için kilit bir alan olarak görünmektedir. Ruh sağlığının güçlendirilmesini amaçlayan çeşitli program ve politika örneklerinin etkinliklerine dair kanıtlar bulunmaktadır. Elde edilen sonuçlar, ruh sağlığının güçlendirilmesinin halk sağlığı girişimleri dâhilinde yaşam boyunca okullar gibi ortamlarda uygulanabilecek gerçekçi bir seçenek olduğunu göstermektedir.

Konuya özgü literatürün gözden geçirilmesi, bu programların okullar dâhil olmak üzere farklı ortamlarda çocuk istismarı, davranış sorunları şiddet, saldırganlık ve madde kullanımı gibi davranışları değiştirmede etkili olabileceğini göstermiştir. Benzer şekilde, çocuklar ve ergenler için zararlı madde kullanımı çocuklar için ruh sağlığı gelişimi altı yaşına kadar olan bebekler ve çocuklar için müdahaleler çocuk cinsel istismarının önlenmesi ve depresyonun önlenmesi alanlarında programların etkileri ortada olup büyük etkiye sahiptir.

Afet sonrası müdahaleler, şiddete yönelik çalışmalar, madde bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı, kariyer vb. diğer bütün alanlarda yapılan çalışmaların topluma nasıl yansıyacağını ve toplum ruh sağlığına büyük ölçüde katkı sağlayacağı ortadadır. Yapmamız gereken bütün alanlarda standart programlarımızın olması ve programlarımızın sürekli güncel tutulması gerekmektedir. Ülkemiz travmalar, afetler ve krizler ülkesidir. Son zamanlarda yaşanan travmatik olaylar sonucu okulların koruyucu ve önleyici tarafı bir daha gün yüzüne çıkmıştır. Yapılan çalışmalar toplum ruh sağlığına katkısı çok yüksektir. Özellikle YEŞİLAY ile TBM eğitimi sayesinde ülkemizde bağımlılık ile mücadele konusunda psikolojik danışmaların katkısı önemlidir. Yine deprem ülkesi olan ülkemizde MEB tarafından afete duyarlı okul projesi kapsamında ciddi adımlar atılmaya başlanmış, toplumda afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası toparlanma için gerekli eğitimler teorik ve uygulamalı olarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu konudaki uygulamaların geliştirilmesi, tehlike ve tehditlere yönelik olarak fiziksel önlemlerin yanı sıra psikososyal önlemlerin de alınması ve süreç içerisinde geliştirilmesine gayret edilmelidir. Bunun için okullardaki önleyici çalışmalar ile birlikte afet ve travmaya duyarlı programlarının artırılması, PDR servislerinin rolünün geliştirilmesi gerekmektedir.

Yaşama sağlıklı bir başlangıç yapılması çocuğun okulda akranlarıyla iletişim kurması çok önemlidir. Kişilerarası ilişkilerin gelişmesi, sosyal hayatla olan bağımızın artması ve ardından gelecek başarılı toplumsallaşma ile beraber toplumda sağlıklı bireylerin yetişmesi bir eğitim politikası olmalıdır. Eğitim politikaları ve eğitim felsefesi açısında baktığımız zaman bireyin kendini tanıması, çevreyi tanıması, yaşam becerilerinin artması, hayattaki amaçlarının toplumu düşünerek her zaman insanlık için neler yapabileceğini göz önünde bulundurması toplum ruh sağlığına her zaman bir katkı olup ülkenin gelişimi için bir kilit noktadır.

Okul ortamında şiddetin azaltılması ve duygusal iyilik halinin geliştirilmesi için birçok ülke evrensel ilkokul sistemini benimsemiştir. Okula devam oranı tüm gelişmekte olan ülkelerde olmasa da genel olarak artmaktadır. Akademik gelişmeyi desteklemenin merkezi rolüne ek olarak, okullar öğrencilerin sağlık ve sosyal-duygusal gelişiminde önemli bir role sahiptir. Çocukların okulda geçirdikleri sürelerde değişiklikler olmasına rağmen, birçok toplumda okullar sosyalleşme için temel kurumlardır. Zamanlarının çoğunun geçtiği bir ortamda müdahale yapabilmenin kolaylığı nedeniyle, okullar çocuklar ve gençlere yönelik müdahaleler için de en uygun ortamlardan biridir. Çocukların sosyal ve duygusal yeterlik kazanması, işlevsellik düzeyinin artmasına yol açar. Aynı zamanda becerilerini yapıcı olarak kullanabilmeleri ve uygulama fırsatı bulabilmeleri tutarlı bir kimlik duygusu geliştirebilmelerine yardımcı olur. Bu kapsamda sağlıklı bir toplum yapısından şimdi ve gelecek için bahsetmek mümkün olur.

Okul toplumda birçok riskin yönetimi ve tehditlerin bertaraf edilmesi için önleyici ve koruyucu bir etkiye sahiptir. Bunu hiçbir zaman unutmadan okulun toplum için icra ettiği fonksiyonları geliştirmeye çalışmak gerekir. En ücra köşelerde yaşayan çocukların ve dolayısı ile ailelerinin toplumsal katılımı için okullar ciddi rol ve sorumluluk taşımaktadır. Eğitimin zorunlu olması bu anlamda toplum yararına hizmetleri daha güçlü ve etkili yapabilmesine imkan sağlamaktadır. Göç, travma vb. gibi problemleri yaşayan çocukların eğitim sistemine katılımı belki eğitim sistemini veya okul kurumunu zorlayabilmektedir. Bu çoıcuklar için sağlanan imkanlar, eğitim ve psikolojik destek süreçleri çok ciddi bir öneme sahiptir. Toplumsal ve sosyal açıdan sağladığı faydanın iyi bilinmesi gerekir. Bu nedenle eğitim sistemini ve okulu zorlayabilecek düzeyde olan problemlerin göz ardı edilmeden doğru bir şekilde tespit edilmesi, ihtiyaç duyulan kaynak, personel veya eğitimler ile güçlendirilmesi önemlidir. Okul ve eğitim sisteminin güçlendirilmesi aynı zamanda toplumun güçlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Ruh sağlığı için etkili okul temelli müdahalelere bakacak olursak;

Öğrenci gruplarına kapsamlı programlar uygulamanın pozitif ruh sağlığına katkıda bulunduğuna dair çok fazla ampirik kanıt vardır. Okullarda uygulanan çeşitli müdahaleler yeterlik ve kendine değer verme becerilerinin geliştirilmesi ile duygusal ve davranışsal problemlerin azaltılması olarak tanımlanabilir. Bazı

müdahaleler bütünsel bir yaklaşımla okulun tamamını hedeflerken, diğerleri okul sisteminin sadece bir bölümünü (örneğin belirli bir sınıftaki çocukları) veya duygusal ya da davranışsal problemler için risk altında olduğu saptanan belirli bir öğrenci grubunu hedef almaktadır. Okul temelli programlar genel olarak akademik başarısızlık, saldırganlık ve zorbalık gibi bir dizi risk faktörü ve ruh sağlığı problemleri üzerine odaklanmış olup depresif belirtilerde azalmanın yanı sıra bireysel yeterlilik ve dayanıklılığı arttırdığı gösterilmiştir.

Öğrencilerde yaşın artmasıyla birlikte çocukluk dönemi suç davranışı ya da madde kullanımına ilişkin akran baskısı gibi yeni zorluklarla karşılaşıldığında, sağlığın ve sosyal gelişimin sürdürülebilmesinde sosyal-duygusal beceriler özellikle önem kazanmaktadır. Ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik okul temelli beceri geliştirme programları, özellikle sorun çözme gerekliliği söz konusu olduğunda sıklıkla ruh sağlığının korunmasında ve madde kötüye kullanımının önlenmesinde etkili olabilmektedir. Becerilerin geliştirilmesine odaklanan okul temelli programlara örnek olarak "pozitif genç gelişimi" programlarının etkili olduğu görülmektedir. Genel sosyal yeterliğin ve alkol, uyuşturucu kullanımına hayır diyebilme becerilerinin geliştirildiği eğitim programları ile öğrencilerin hem genel beceri düzeylerinde hem de öğretmenlerin sosyal uyum hakkında bildirdiklerinde önemli iyileşmeler olduğu saptanmıştır.

Okul ekolojisini değiştirmek; Okulda pozitif bir psikososyal ortamın (çocuk dostu okullar) gençlerin ruh sağlığını ve iyilik halini olumlu yönde etkileyeceği açıktır. Okuldaki pozitif psiko-sosyal çevrenin bileşenleri; dostane, ödüllendirici ve destekleyici bir ortamın sağlanmasını; işbirliği ve aktif öğrenmenin desteklenmesini; fiziksel ceza ve şiddetin yasaklanmasını içerir.

Çok bileşenli programlar; Okul ekolojisini değiştirmenin yanında bireysel becerilerin geliştirilmesi gibi farklı alanlara eşzamanlı odaklanan programlar sadece tek bir alana müdahale edenlerden daha etkilidir. Etkin çok bileşenli program örnekleri olarak; özellikle yüksek riskli gruplarda öğrenci saldırganlığının azaltılabileceğini gösteren ailelerin ve öğretmenlerin ilgi alanlarını bağlantılı hale getirmek birey, okul ve ailelere yönelik müdahaleleri içeren programlar sonucunda çok sayıda risk ve koruyucu faktörde değişikliklere yol açan, okula bağlanmanın ve başarının artmasını, okulda olumsuz davranışların ise azalmasını sağlayan sosyal gelişim programları da sayılabilir.

Toplum ruh sağlığının yolu ülkemizde okullardan geçmektedir. İyi oluşu yüksek bir toplum, pozitif okul ortamından geçer. Pozitif bir okul ortamı ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin kalitesinden geçer.

Okulun bireyleri yaşama hazırlama işlevi bulunmaktadır ve hedef kitlesi geleceğin yetişkinlerinden oluşmaktadır. Bu çerçevede okullar aracılığıyla bireylerin bütüncül gelişimlerinin ve iyi oluşlarının desteklenmesi, toplumsal

düzeyde ruh sağlığının korunması ve iyi oluşun artması noktasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu çerçevede PDR hizmetlerinin eğitim - öğretim süreçlerindeki yerinin ve öneminin vurgulanması önemlidir.

Sistem bakış açısı çerçevesinde, sistemin bir öğesinde meydana gelen olumlu bir değişimin, sistemin diğer öğelerine de yansıyacağı bilgisinden yola çıkılarak, öğrencilerin iyi oluşlarının ve bütüncül gelişimlerinin, ruh sağlıklarının desteklenmesi, gerek ailenin gerekse de toplumun desteklenmesine katkıda bulunacaktır.

Ulusal ve yerel düzeylerde toplum sorunlarının ve ihtiyaçlarının belirlenerek, okul PDR hizmetleri çerçevesinde bu sorunlara yönelik çalışmalara yer verilmesi daha geniş bir kitleye ulaşmanın yolunu açabilir. Okullar, toplum ruh sağlığının desteklenmesi, toplumsal iyi oluşun ve refahın sağlanmasında bir güç olarak yer alabilir.

Son yıllarda önemli bir gençlik sorunu olarak karşı karşıya kalınan bağımlılık konusunda ulusal düzeyde çalışmalar yapılmaktadır. Ancak yürütülen çalışmaların standart bir eğitim şeklinde yürütüldüğü bilinmektedir. Bağımlılık ile ilgili bilimsel çalışmalarda önleyici-koruyucu ve iyileştirici çalışmaların farklı şekilde yürütülmesi, çalışmaların yürütüldüğü hedef kitlenin özellikleri göz önünde bulundurularak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, ulusal ve yerel çerçevede bağımlılık, konusunda planlan ve yürütülen çalışmalarda disiplinlerarası bir yaklaşım ile konunun ve hedef kitlenin ve bölgesel faktörlerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, amaca yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

İhmal, istismar, şiddet gibi kavramların çocuk veya kadın ile birlikte anılması toplumsal açıdan ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Bu tür problemler ile mücadele edilirken yasal dayanaklarıyla birlikte kültürel kaynakların kullanılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Sadece uzmanların mücadele etmesiyle çözülemeyecek bu problemler için ekolojik yaklaşıma uygun toplum temelli çalışmaların geliştirilmesi, toplumda bilinçlenmeye de katkı sunması önemlidir. Bu anlamda PDR hizmetlerinin özellikle eğitim ortamlarında gerçekleştirilecek etkinliklerde rolü ve sorumlulukları belirlenebilir.

8. GELECEĞİN MESLEKLERİ, İŞ DÜNYASINDAKİ DEĞİŞİM, MESLEKİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

Eğitim bir kurum olarak toplumsal gelişimi ve dayanışmayı inşa ederken, bireysel olarak akademik, sosyal, duygusal ve mesleki gelişimi desteklemektir. Eğitim süreçlerindeki bilgi ve becerilerin sonunda bir mesleğe yönelme ile tamamlandığı bilinmektedir. Türkiye'de mesleki yöneltme, kariyer kararı verme sınav sistemleri ile şekillenmiştir. Alan ve meslek seçimlerinin yapılacağı dönemlerde merkezi sınavlar yapılmaktadır. Bu nedenle ülkemizde sınav sisteminin içinde olmadığı bir kariyer sürecinin bugün için hayal edilmesi zor görülmektedir. Çünkü sınav sistemi ile her bireye fırsat eşitliği sağlandığı düşünülmektedir. 21. yüzyılda Türk gençliğinin kariyer ihtiyaçlarının giderilmesi ve mesleki yöneltme süreçlerinin iyileştirmesi isteniyorsa o vakit eğitim ve sosyal sisteminin sınav odaklı oluşuna çare bulunmalı, yeniden sosyal adaleti de tesis ederek bilimsel gerçeklere uygun bir mesleki yöneltme sistemi kurulmalıdır.

Ülkemizde üniversite mezunlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu sayının artmasıyla birlikte iş ve istihdam imkanı bulamayan, işsiz üniversite mezunlarının sayısı da artmaktadır. Bunun yanında ise sanayide, üretimde, hizmet sektöründe ara eleman, teknisyen gibi mesleki eğitimini tamamlamış personel ihtiyacı da artmaktadır. Bunun nedeni olarak insan kaynağının doğru yönetilmediği, insan kaynakları ihtiyaçlarının doğru planlanmadığı söylenebilir. Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından gerçekleştirilen çalışmalara hız verilmesi, okul rehberlik hizmetleri ile koordinasyonun sağlanması ve toplumsal ihtiyaçlar ile öğrencilerin özellikleri arasındaki ilişkiler kurularak toplumumuzun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirilmelidir.

21. Yüzyıl ve Kariyer Gelişimi: Değişim ve Uyum Sağlama

21. yüzyıl ile birlikte yaşam koşulları ve teknolojide meydana gelen değişim süreci iş dünyasını ve meslekleri de etkilemektedir. PDR hizmetleri kapsamında yürütülen kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin çağın gereklerine uygun şekilde gözden geçirilmesi ve güncellenmesi önemli bir gerekliliktir. Bu kapsamda aşağıdaki başlıklar üzerinde hem okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri hem de psikolojik danışman eğitimi sürecinde çeşitli çalışmaların yapılması önem kazanmıştır.

Kariyer Hedeflerinin Belirlenmesi

Kariyer danışmanlığı hizmetleri kapsamında öğrencilerin kariyer geleceklerine ilişkin farkındalık oluşturması ve kariyer hedefleri belirlemelerine yönelik çalışmaların planlanması, bu çalışmaların hem okul psikolojik danışmanı hem öğretmen hem de aile kapsamında yürütülmesi gerekmektedir.

Öğrencilere okul öncesi dönemden başlayarak meslekler, mesleklerin işlevi ve önemi, geleceğin meslekleri gibi konular üzerinde etkinlikler uygulanarak kariyer farkındalıklarının oluşturulması sağlanmalıdır.

Kariyer hedefi belirleme sürecinde, belirlenecek kariyer hedefinin öğrencinin ilgi, yetenek ve değerlerine uygunluğunun sağlanmasına yönelik kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği uygulamalarına ağırlık verilmelidir.

Kendini Tanıma ve Keşfetme

Öğrencilerin güçlü ve geliştirilebilir yönlerini tanımaları amacıyla nicel/nitel veri toplama araçlarının aktif olarak uygulanması ve sonuçların öğrencilerle paylaşılması gerekmektedir.

Kişilik özellikleri, ilgi, yetenek ve değer ölçümüne yönelik 21.yüzyıl koşullarına uyum sağlayan yeni ölçme araçları geliştirilmelidir.

Öğrencilerin kariyer seçeneklerini keşfetmeleri, bu seçenekleri detaylı olarak inceleyecek yeterlikte olmaları ve kendi özellikleri ile kariyer seçeneklerini karşılaştırarak geliştirilebilir yönlerini keşfetmeleri gerekmektedir.

Psikolojik danışmanlar iş dünyasında meydana gelen değişim sürecini yakından takip etmeli ve bu bilgiler ışığında kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarında gerekli güncellemeleri gerçekleştirmelidir.

Psikolojik danışmanlar öğrencilerin kariyer planlama sürecinde bölgesel avantajlarını keşfetmeleri amacıyla bulundukları bölge içerisinde sahip oldukları fırsatları ve güçlü yanları keşfetmeli ve öğrencilere bu fırsatlar hakkında farkındalık kazandırmalıdırlar.

Öğrencilere değişen kariyer gelişim süreçlerine ilişkin farkındalık kazandırılmalıdır. Bu süreçte öğrencilerin kariyerlerinde karşılaşabilecekleri yeni durumları kendilerinin keşfetmelerini ve yeni süreçlere entegre olmalarını sağlayabilecek değişime uyum sağlama ve öğrenmeyi öğrenme gibi yeterlikler kazandırılmalıdır.

Yeterlik/Beceri Gelişimi

Öğrencilerin kendi kariyer planlama süreçlerinde daha aktif hale gelmeleri gerekmektedir. Kariyer hedefi belirleme, buna yönelik olarak kendini değerlendirme, geliştirmeleri gereken alanlarda eyleme geçmelerine yönelik farkındalık sahibi olmaları gerekmektedir. Psikolojik danışmanlarının öğrencilerin kendi kariyer gelişim sürecinin sorumluluğunu alabilmeleri konusunda kişisel beceri ve yeterliliklerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaları gerekmektedir.

Aday psikolojik danışmanlara verilen kariyer psikolojik danışmanlığı kapsamında verilen teorik ve uygulamalı eğitimin içeriklerinin 21. Yüzyılda yeterlikleri ve kariyer gelişiminde paradigma değişimleri göz önünde bulundurularak güncellenmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin kariyer hedeflerini yerine getirme konusundaki öz yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dijital dönüşüm süreçlerine entegre olması beklenmektedir.

MEB bünyesinde öğrencilerin kariyer planlama ve kariyer yönetim sisteminin kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Her eğitim kademesindeki çocuğun ilgi, yetenek, değer ve becerileri başta olmak üzere çağın koşullarına uygun olarak ihtiyaç duyulan özelliklerin test ve test dış teknikler ile belirlenmesine ve öğrencilerin kendini tanımasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için kültüre özgü kariyer özelliklerinin belirlenmesine, kariyer alanında kullanılabilecek test ve test dışı tekniklerin geliştirilmesine, uygulanmasına, değerlendirilmesine aynı zamanda da konuyla ilgili yasal mevzuat değişimine ve MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde daire başkanlığı tahsis edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

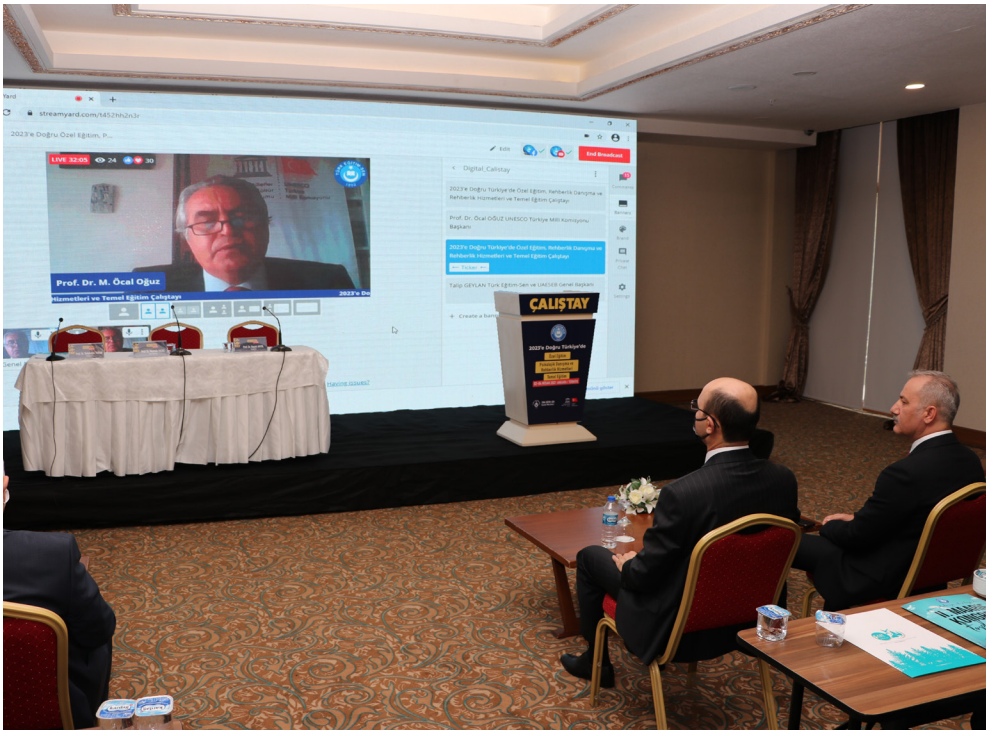
Üstün yetenekli çocukların sadece matematik ve fen alanına yönlendirilmesi yerine, uygun ölçme araçları ve kariyer planlama yaklaşımlarına göre kariyer yönelimlerini belirlemelerine yönelik kariyer destek sisteminin kurulması önemlidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
II. MAARİF KONGRESİ yolunda
3'e Doğru Türkiye'de
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri
02-04 NİSAN 2021 ANKARA /
TÜRK EĞİTİM-SEN Genel Merkezi
ÇALIŞTAY
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
II. MAARİF KONGRESİ yolunda
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri
02-04 NİSAN 2021 ANKARA /
TÜRK EĞİTİM-SEN Genel Merkezi
ÇALIŞTAY
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri
Temel Eğitim
02-04 NİSAN 2021 ANKARA / TÜRKİYE

Prof. Dr. M. Öcal Oğuz
ÇALIŞTAY

TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri
Temel Eğitim
ANKARA / TÜRKİYE

TAY
Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
Selahattin TURAN

ÇALIŞTAY
TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
2023'e Doğru Türkiye'de

TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
II. MAARİF KONGRESİ
Doğru Türkiye'de
İkolojik Danışma ve
Rehberlik Hizmetleri
l Eğitim
NİSAN 2021 ANKARA
TÜRK EĞİTİM-SEN
Genel Merkezi
ÇALIŞTAY
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim
Psikolojik Danışma ve
Rehberlik Hizmetleri
Temel Eğitim
02-04 NİSAN 2021 ANKARA / TÜRKİYE

u Türkiye'de
anışma ve
Hizmetleri
l Eğitim
ANKARA
ÇALIŞTAY
TÜRK EĞİTİM-SEN

II. MAARİF KONGRESİ
ÇALIŞTAY

TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
II. MAARİF KONGRESİ
ÇALIŞTAY
TÜRK EĞİTİM-SEN
Genel Merkezi
2023'e Doğru Türkiye'de
Özel Eğitim

ÇALIŞTAY
TÜRK EĞİTİM-SEN
1992

1992
Doğru Türkiye
ikolojik Danışma ve
ehberlik Hizmetleri
el Eğitim
NİSAN 2021 ANKARA
ÇALIŞTAY
TÜRK EĞİTİM-SEN
Genel Merkezi
TÜRK EĞİTİM-SEN
1992
2023'e Doğru Türkiye'de

ÇA-
LIŞ-
2023'e Doğru Türkiye'de
TÜRK EĞİTİM-SEN
1993